

Картування організацій та ініціатив у сфері діалогу і розбудови миру в Україні





УДК 061.1/.2:[316.485.6+327.57](477)

Б89

Картування організацій та ініціатив у сфері діалогу і розбудови миру в Україні. Науково-практичне видання / Тетяна Кисельова, Андрій Мосейко. — Київ, 2021. — 57 с.

Підготовка до публікації та наклад цього видання здійснено у рамках проекту німецької громадської організації DRA e.V «Діалог заради розуміння та справедливості: європейські НУО працюють разом для подолання конфлікту на Донбасі» за фінансової підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини.



Зміст цієї публікації не обов'язково збігається з позицією Міністерства закордонних справ ФРН і думкою всіх членів платформи CivilM+.

УДК 061.1/.2:[316.485.6+327.57](477)

© Платформа CivilM+, 2021
© Кисельова Т., Мосейко А., 2021

Зміст

ВСТУП	4
УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ІНІЦІАТИВИ	7
Арт-Плейбек театр	7
Арт-проекти Алевтини Кахідзе	8
Детектор Медіа	9
Жіночі ініціативи за мир на Донбасі	10
Журнал «Спільне»	11
Ідеї Змін	12
Ініціатива «Діалог у дії»	13
Інша Освіта	14
Інформаційно-консультативний жіночий центр	15
Інститут миру та порозуміння	16
Лабораторія мирних рішень	17
Національна асоціація медіаторів України	18
Національна платформа «Діалог про мир та безпечну реінтеграцію»	20
Одеська обласна група медіації	21
Платформа «Донбаський діалог»	22
Платформа «Минуле/Майбутнє/Мистецтво»	23
Простір Гідності/Інженери Порозуміння	24
Святогірська група	25
Рада зовнішньої політики «Українська призма»	25
Театр для діалогу	26
Українська миротворча школа	27
Український жіночий фонд	29
Український центр злагоди	30
Центр «Розвиток демократії»	31

МІЖНАРОДНІ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ІНІЦІАТИВИ	33
Карітас України	33
Платформа CivilM+	34
Центр гуманітарного діалогу, Україна	36
CMI — Центр Марті Ахтісаарі, Україна	36
Folke Bernadotte Academy, Україна	37
forumZFD CPS, Україна	39
GIZ CPS, Україна	39
GPPAC, Східноєвропейська мережа	41
International Alert, Україна	42
KURVE Wustrow CPS, Україна	43
Міжнародна жіноча ліга миру та свободи, Україна	44
Благодійний фонд «Stabilization Support Services», Україна	46
МІЖНАРОДНІ МІЖУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ІНІЦІАТИВИ	48
Програма ООН з відновлення та розбудови миру (UN RPP)	48
Гео-інформаційна система аналізу і вирішення конфліктів	49
Мережа «Посланці Толерантності» ПРООН	50
ОБСЄ Координатор проєктів в Україні	51
ОБСЄ Спеціальна моніторингова місія, Україна	52
ООН Жінки, Україна	54

Вступ

Це дослідження було проведене експертами Центру досліджень медіації та діалогу Національного університету «Києво-Могилянська академія», Київ, Україна, на запит Платформи CivilM+ у період з вересня по грудень 2020 року у рамках більш масштабного проєкту з картографування акторів конфлікту на Донбасі.

Метою цього дослідження було створити всебічний опис організацій та ініціатив (які зареєстровані у якості громадських та інших організацій або працюють як проєкти чи ініціативи без створення юридичної особи), які зараз діють в Україні у сфері діалогу та розбудови миру.

Дослідження мало на меті охопити якомога більше організацій та ініціатив, включно з (1) українськими організаціями та ініціативами громадянського суспільства; (2) міжнародними неурядовими організаціями та ініціативами; (3) міжнародними міжурядовими організаціями та ініціативами. Ця класифікація базувалася не стільки на формально правових критеріях, скільки на публічному сприйнятті «приналежності» організації/ініціативи.

З точки зору **методологічних підходів**, фокус на діалозі та розбудові миру зумовив необхідність чіткого розуміння цих термінів. По-перше, діалог у цьому дослідженні розумівся як «фасилітований діалог» на основі концепції, розробленої українськими фасилітаторами у документі «Стандарти діалогу: визначення та принципи» (фасилітований діалог — це «спеціально підготовлений груповий процес, який відбувається за допомогою фасилітатора, і має на меті покращити розуміння/стосунки між учасниками, а також може мати за мету прийняття рішень щодо спільних дій чи вирішення конфлікту таким чином, щоб забезпечити рівні можливості для учасників зустрічі висловити свою думку»)¹.

Розбудова миру — більш складна концепція для визначення. Загалом, розбудова миру включає заходи та структури, спрямовані на розбудову стійкого миру, а не лише на припинення військових дій (негативний мир)². Проте сфера застосування та конкретні характеристики цих заходів різняться і залежать від місцевого контексту та стратегічного бачення конкретної організації, що здійснює такі заходи. Це дослідження спиралось на попереднє дослідження Центру досліджень медіації та діалогу³ та Ініціативи за інклюзивний мир і перехід (IPTI), Женева, Швейцарія, зокрема на функціональний підхід до розбудови миру, розроблений IPTI⁴.

Методологія функціонального підходу об'єднує різні види діяльності організацій громадянського суспільства у сім функцій, які вони можуть виконувати на різних етапах конфлікту або мирного процесу. З урахуванням українського контексту, виділяються такі функції:

1 Dialogue Standards: Definition and Principles (IPCG, 2018), доступ по ссылке: <https://drive.google.com/file/d/1JN3QR E8EXU5D1FvY3Go1H19ZvRNHNxAo/view>

2 UN Peacebuilding Support Office, UN Peacebuilding: An Orientation, (New York: Peacebuilding Support Office, September 2010), доступ по ссылке: https://www.un.org/peacebuilding/sites/www.un.org.peacebuilding/files/documents/peacebuilding_orientation.pdf

3 Tetiana Kyselova, Mapping of Civil Society Peacebuilding in Ukraine: Peacebuilding by Any Other Name (IPTI, MDRC, 2019), доступ по ссылке: <https://md.ukma.edu.ua/publications/>

4 Thania Paffenholz, Civil Society and Peacebuilding: A Critical Assessment (Lynne Rienner Boulder, 2010).

1. **Захист** людей та громад від насильства з боку всіх сторін, де держава не може або не хоче виконувати цю роль, і як передумова для всіх інших заходів із розбудови миру. В українському контексті ця функція включає діяльність з різних аспектів людської, інформаційної та кібербезпеки.
2. **Моніторинг** конфліктних тенденцій та питань, включно із порушеннями прав людини, припинення вогню, виконання мирних угод та раннім попередженням конфліктів.
3. **Адвокація** щодо програм розбудови миру та питань безпеки людини за допомогою публічної комунікації, масових акцій або адвокаційної діяльності «за лаштунками».
4. **Внутрішньогрупова соціалізація** для сприяння змінам у відносинах між людьми та для розвитку культури миру і розширення можливостей маргіналізованих груп, зокрема педагогіка миру, журналістика миру та мистецтво як інструмент розбудови миру.
5. Діяльність щодо **соціальної згуртованості**, яка об'єднує людей із протиборчих груп для мирного співіснування, зокрема фасилітовані діалоги.
6. **Медіація та фасилітація** між громадянами, між державою або сторонами, що конфліктують, зокрема діяльність навколо лінії розмежування з населенням на тимчасово окупованих територіях.
7. **Надання послуг та розвиток як точки входу для розбудови миру**, включно з діяльністю щодо надання гуманітарної допомоги, але лише тоді, коли це чітко прописано як програмний компонент організації (наприклад, на веб-сайті) і системно імплементується.

На основі функціонального підходу до розбудови миру це дослідження мало на меті представити щонайменше кілька організацій/ініціатив у кожній із зазначених вище функцій і для цього спиралось на такі **критерії відбору**: (1) організація/ініціатива повинна бути активною станом на вересень 2020 року; (2) організація/ініціатива повинна бути активною в будь-якій частині України, включно із тимчасово окупованими територіями; (3) організація/ініціатива повинна отримати принаймні три рекомендації від інших учасників дослідження; (4) організація/ініціатива повинна мати перевірений досвід діяльності принаймні в одній із функцій щодо розбудови миру (і це має бути зазначено на їх веб-сайті та/або в соціальних мережах); (5) організація/ініціатива має дати згоду на включення їх до цього дослідження та перевірити інформацію, яка буде опублікована.

Методи, які були використані для ідентифікації організацій/ініціатив з розбудови миру та їхньої діяльності у цьому дослідженні, включали такі:

- кабінетне дослідження з використанням інформації з Інтернету, зокрема з соціальних медіа;
- огляд попередніх досліджень та картографування сектору розбудови миру в Україні;
- посилення «снігової кулі» від організацій/ініціатив, із якими дослідники вже контактували, а також від платформи CivilM+ та їхніх експертів;
- триангуляція інформації з двома іншими базами даних: публічна база даних про українські організації у сфері розбудови миру Peace Insight (21 організація)⁵

5 <https://www.peaceinsight.org/en/locations/ukraine/?location=ukraine&theme>

та внутрішньоорганізаційна приватна база даних GiZ CPS (люб'язно надана колегами — 196 організацій);

- самовизначення організацій/ініціатив: до усіх організацій особисто зверталися електронною поштою чи соціальними мережами для отримання згоди, включно із формулюванням тексту. Таким чином, у цілому опис організацій/ініціатив представляє їхню саморефлексію — їхнє бачення самих себе. Тому дослідники вирішили не використовувати уніфіковану термінологію в тексті, а покладатися на формулювання та термінологію респондентів із незначними технічними редакційними змінами.

Таким чином, дослідницька група зв'язалася із 46 організаціями/ініціативами та отримала позитивні відповіді від 42 з них, які представлені у цьому звіті в алфавітному порядку. Попри те, що в Україні існує потужний правозахисний рух і деякі правозахисні організації виконують окремі миробудівні функції, вони не були включені в це картування через значний обсяг матеріалу. Опис організацій в сфері правозахисту потребує окремого картування.

Нарешті, важливо визнати **методологічні обмеження** цього дослідження. По-перше, труднощі з ідентифікацією низових або місцевих (grassroot) організацій/ініціатив є постійним викликом для будь-якого дослідника громадянського суспільства. І це також було викликом у цьому дослідженні, хоча ми спеціально попросили наших респондентів надати контакти з місцевими організаціями/ініціативами. По-друге, враховуючи те, що сфера розбудови миру є досить новою для України, вона перебуває на стадії формування, і деякі напрями діяльності, які ми включили до розбудови миру, можуть, зрештою, не розглядатися як такі. Це було, наприклад, у випадку з організаціями, що займаються питаннями людської та інформаційної безпеки (з чотирьох організацій, з якими ми зв'язалися, лише дві дали позитивні відповіді). Нарешті, коли проєкт добігав кінця, ефект «снігової кулі» продовжував діяти, і ми отримали більше інформації про організації у сфері розбудови миру, яку ми, на жаль, не змогли включити через терміни виконання проєкту. Тому ми сподіваємося, що це базове дослідження щодо картографування громадянського суспільства у сфері діалогу і розбудови миру стане «живим проєктом», який дозволить приєднатися іншим організаціям/ініціативам; спонукатиме організації, що працюють в інших секторах, розглянути можливість розширення своєї діяльності і включити питання розбудови миру; а теперішнім «розбудовникам миру» надасть впевненість щодо того, що вони не одні і є багато інших колег, з якими можна об'єднуватись.

Українські громадські організації та ініціативи

Арт-Плейбек театр

Назва організації/ініціативи та рік заснування

ГО асоціація інклюзивного театру «Арт-Плейбек» була створена у червні 2018 року⁶.

Місія

Робота з різними соціальними групами, спільнотами та окремими людьми для подолання стереотипів, упереджень, пригноблення людей і систем і формування мирного, здорового, різноманітного суспільства, в якому громадяни з різними можливостями, здібностями, соціальним, психологічним та економічним капіталом можуть налагодити діалог один з одним і стати активними учасниками свого життя, життя свого регіону і країни.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

ГО «Арт-Плейбек» досліджує і займається соціальними моделями поведінки і спілкування в українському суспільстві за допомогою методологій «театру участі» і «мистецтва для змін» (Participatory Theatre and Art for Change або РТАС). Вона реалізує проєкти на стику громадянської активності, мистецтва і популяризації РТАС як інструментів для громадянської активності.

Останнім часом ГО «Арт-Плейбек» реалізовані такі проєкти:

- 2014 – 2019: Міжнародний інклюзивний театральний фестиваль «Разом»⁷ для театральних діячів з різних країн, з акцентом на інклюзивність і вирішення важливих соціальних питань за допомогою методу «театру участі»;
- 2019 – 2020: проєкт «Art-Workspace Пульс міста»⁸, спрямований на просування ідеї поваги до різноманітності та інклюзивності в Одесі за допомогою сучасного мистецтва у рамках партнерства з forumZFD, Україна. Групу активістів з Одеси навчають використанню театру та інших художніх прийомів для пробудження соціального діалогу. На воркшопах вони розвиваються як група і влаштовують публічні виступи як офлайн, так і онлайн. У виставах актори і глядачі досліджують свій особистий зв'язок з Одесою, соціально важливими темами, дізнаються, як бути більш активними у громадському житті, як брати на себе відповідальність і діяти.
- 2020: Інтернет-лабораторія «Театр на кордонах»⁹ у рамках партнерства з forumZFD Україна, Friedrich Ebert Stiftung та KURVE Wustrow. Лабораторія приймала учасників з семи пострадянських країн і була націлена на створення

6 <https://www.facebook.com/art.playback.ngo>

7 <https://www.facebook.com/artplaybackfest>

8 <https://www.facebook.com/pulse.in.odesa>

9 <https://www.facebook.com/groups/613433409265692>

простору для діалогу, нетворкінгу і розширення застосування методів «театру участі» під час кризи COVID-19. Це довгостроковий проєкт з подальшими планами зростання як міжнародної спільноти і платформи з онлайн-заходами і регулярними великими подіями (фестивалями, лабораторіями), де міжнародне співтовариство театральних діячів постійно зростає і взаємодіє з громадянським суспільством своїх країн.

Арт-проєкти Алевтини Кахідзе

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Арт-проєкти Алевтини Кахідзе — художниці, яка з 2014 року цілеспрямовано і системно працює в сфері розбудови миру.

Місія

Мистецтво для самоаналізу та критичного мислення; політична місія візуального мистецтва¹⁰.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Алевтина Кахідзе — художниця, перформерка, кураторка, освітянка, садівниця. Народилася в м. Жданівка (Донецька область). Живе в селі Музичі із 2008 року. Співзасновниця та кураторка приватної резиденції для міжнародних художників «Розширена історія Музичів». Викладає мистецтво дітям за авторською методикою «Думати через малювання». В проєктах із рослинами розробила терміни «дорослий сад» та «тоталітарна клумба». Із 2013 року створює візуальні матеріали на теми Євромайдану та російсько-української війни.

Алевтина Кахідзе є Посланницею Толерантності ООН¹¹ у рамках комунікаційної кампанії з просування цінностей толерантності в українському суспільстві, яка ініційована Програмою розвитку ООН в Україні. Команда проєкту спрямує свою діяльність на розвиток регіональної мережі лідерок та лідерів, які стануть поширювачами ідей та цінностей поваги, взаєморозуміння, а також прав людини на регіональному рівні в Україні.

Серед проєктів Алевтини Кахідзе до теми роботи з конфліктами найбільш дотичні такі:

- «Метод конструювання політичної правди»¹² (грудень 2018 р.), Мистецький Арсенал. Художниця давала відповіді на гострі політичні питання від аудиторії з різних позицій, репрезентуючи досвід Туриста, Медіатора, Борця з електрикою (людина, яка говорить про події, які пережила особисто, не з телевізора) та садівника;
- «Клубніка Андріївна»¹³ (квітень 2014 р. – 16 січня 2019 р.) — проєкт, де у текстах та малюнках художниця ретельно документує буденне життя своєї мами, яка опиняється на непідконтрольній території з квітня 2014-ого року,

10 <https://www.5.ua/ru/kultura/za-chaysom-khudozhnytsa-alevtyna-kakhydze-v-efyre-5-kanala-189041.html>

11 <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/operations/get-involved/reinvent-respect-campaign/tolerance-envoys.html>

12 <https://artarsenal.in.ua/vystavky/ekspozycja/pres-konferentsiya-abo-metod-konstruyuvannya-politychnoyi-pravdy/>

13 <https://hromadske.ua/posts/alevtyna-kakhidze-pro-rozmovy-z-klubnikoiu-andriivnoi>

називаючи її Клубніка Андріївна. Роботи зображують миттєвості її життя на непідконтрольній території: дзвінки доньці з кладовища, бо лише туди добиває мобільний зв'язок, перехід через блокпости під постріли тощо. Цей проєкт переривається смертю матері на блокпості 16 січня 2019-ого року. Мистецтво як засіб передачі особистої історії — це потужний спосіб регуманізації «іншого» і актуалізації проблеми;

- «Насіння України» — Алевтина Кахідзе сконструювала рухомий ларьок для збору насіння, аби в перші дні весни, коли настане час його саджати, воно з'явилося ближче до «нуля», звідки починається окупована частина Донбасу. Збір насіння розпочався 25 лютого в Музеї Івана Гончара. В обмін на принесене насіння художниця пропонувала замовити щось із окупованої частини Донбасу. 21 серпня Алевтина поїхала до «нуля» (Станицю Луганську), аби обміняти частину насіння на замовлені речі. Проєкт ще триває¹⁴.
- «ГУРТОБУС»¹⁵ (2019 – 2020 рр.) — проєкт платформи культурних ініціатив «Ізоляція» у співпраці з Посольством США в Україні — це автобус, який перетворено на мобільний культурний центр для проведення майстер-класів, лекцій, інтерактивних проєктів тощо. Метою проєкту є популяризація сучасного мистецтва та культури у найвіддаленіших населених пунктах України, підтримка децентралізації культурного сектору та стимулювання його розвитку в малих містах та селах.

Детектор Медіа

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Громадська організація «Детектор Медіа» заснована у січні 2004 року (до квітня 2016 року — ГО «Телекритика»)¹⁶.

Місія

«Детектор Медіа» є аналітичним центром та медійною платформою, які сприяють становленню демократичних, вільних та професійних медіа в Україні та світі і формуванню критичного мислячого та обізнаного медіаспоживача.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Основними напрямками діяльності організації є інформування читачів про найважливіші події в українському і світовому інформаційному просторі та на медіаринку в контексті політичних та соціальних процесів; сприяння підвищенню якості контенту (зокрема новинного) медіа в Україні; підвищення медіаграмотності громадян; протидія пропаганді. «Детектор медіа» розробив Індекс інформаційного впливу Кремля, який дає змогу оцінити рівень впливу російської пропаганди на українські медіа. Організація постійно відстежує меседжі кремлівської пропаганди в російських та українських медіа. В 2018 році експерти «Детектору медіа» підготували концепцію моніторингу пропаганди, яку будуть використовувати їх партнери з Білорусі, а також видали брошуру «Як розпізнати пропаганду в ЗМІ» відомого українського медіа експерта Ігоря Куляса.

14 <https://www.ostro.org/video/595491/>

15 <https://supportyourart.com/columns/community-culture-bus>

16 <https://detector.media/>

«Детектор Медіа» проводить моніторинг комунікаційної політики української влади щодо війни на Донбасі. Представники громадської організації «Детектор медіа» долучаються до робочих та експертних груп, дорадчих органів, які займаються протидією пропаганді, опублікували книжки, що узагальнюють досвід аналізу та протидії пропаганді двох попередніх десятиліть.

Протягом останніх років підготували аналітичні звіти «Індекс інформаційного впливу Кремля»; «Інформаційне споживання, потреби та погляди мешканців сходу України», «Протидія російській інформаційній агресії: спільні зусилля задля захисту демократії, 2015», «Ставлення населення до ЗМІ, пропаганди та медіареформ у період конфлікту, 2015». «Як російська пропаганда впливає на суспільну думку в Україні, 2017», «Ефективність державної політики у сфері інформаційної безпеки, 2018», «Джерела інформації, медіа грамотність і російська пропаганда, 2019», «Як змінились уподобання та інтереси українців до ЗМІ після виборів 2019 року та початку пандемії COVID, 2020» (дослідження), «Оцінка потреб ЗМІ Донецької та Луганської областей, підконтрольна територія, 2017» (спеціальний звіт), «Діяльність органів державної влади у сфері інформаційної політики та регуляції медіа» (регулярний звіт) тощо. Експерти «Детектор медіа» брали участь у розробці законів про вилучення російських програм із квоти європейського продукту та про квоти на пісні та ведення радіоефіру українською мовою.

«Детектор медіа» розвінчують фейки українських та зарубіжних ЗМІ. Щодня в їхніх виданнях з'являється розбір журналістських помилок і свідомих маніпуляцій.

Жіночі ініціативи за мир на Донбасі

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Жіночі ініціативи за мир на Донбасі (ЖІМД) — це миротворча діалогова платформа, яка об'єднала десятки жінок з України (підконтрольні та непідконтрольні території), Росії та європейських країн¹⁷. Як платформа ЖІМД почала роботу в 2016 році.

Місія

Платформа вбачає свою місію у тому, щоб налагодити відносини між представниками різних сторін конфлікту; запропонувати методи зниження напруги і деміфологізації страхів і образів ворога; проаналізувати очікування і потреби, щоб знайти спільні конструктивні рішення нагальних питань; забезпечити, щоб голоси громадянського суспільства з різних сторін конфлікту, особливо жінок, були почуті іншими сторонами конфлікту, а також міжнародною спільнотою; ознайомити місцевих жителів із зони конфлікту та інші сторони конфлікту з їхніми ролями та показати можливості для миротворчої діяльності; визначити потенційних акторів для мирного розвитку в регіоні¹⁸.

17 <https://novocherkassk.net/lavochka/category/%D0%B4%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8-%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B0/>

18 <http://ideizmin.com.ua/projects-ukr/pidstorinka-dva/>

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Як проєкт ЖІМД (2017 – 2020) реалізується OWEN — Мобільною академією ґендерної демократії та миротворчості (м. Берлін, Німеччина) спільно з Центром громадських ініціатив «Ідеї змін» (м.Київ, Україна) і Фондом розвитку громадянського суспільства і прав людини «Жінки Дону» (м. Новочеркаськ, Росія)¹⁹. Проєкт у творчій формі об'єднує сфери розбудови миру та жіночого активізму із застосуванням двох методів: діалогу та діапрактики. За час реалізації проєкту було проведено сім діалогових зустрічей, дві онлайн-Асамблеї, втілено понад 30 спільних міні-ініціатив учасниць проєкту. Крім того, учасницям ЖІМД надається можливість пройти курс щодо переговорних навичок, який проводиться Нідерландським інститутом міжнародних відносин «Клінгендаль».

Окрім діалогових зустрічей у закритих просторах, діалогова платформа ЖІМД проводить заходи та формати для залучення різних соціальних груп та експертів. З огляду на високі ризики як для проєкту, так і для окремих учасниць, події та дискусії проходять у спеціалізованих експертних колах, які безпосередньо пов'язані з конфліктом, особливо серед правозахисних та гуманітарних організацій, у межах міжнародної, дипломатичної та донорської спільнот.

Журнал «Спільне»

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Журнал соціальної критики «Спільне» — це українське ліве інтелектуальне видання, засноване 2009 року²⁰.

Місія

Аналіз і критика суспільного ладу з використанням сучасних критичних соціальних теорій. Формування та поширення візії більш політично вільного і економічно егалітарного суспільства.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Редакція журналу намагається підтримувати висвітлення поглядів різних груп українського суспільства щодо війни і створювати безпечне середовище для конструктивного публічного обговорення сенситивних і контроверсійних тем щодо конфлікту на Донбасі.

2019 року журнал «Спільне» започаткував щорічну конференцію «Фоєрбах 11», яка об'єднує дослідників та активістів, які обговорюють соціально-економічні та політичні проблеми України. 31 жовтня 2020 були проведені дискусії «Майбутнє Донбасу: замороження конфлікту чи реінтеграція», «Пам'ять про цивільні жертви: між діалогом і пропагандою» та «ґендер і війна: досвіди сексуального насильства щодо жінок в армії». Під час конференцій були розглянуті питання війни та різні її виміри: досвід жінок, які пішли воювати, пам'ять про цивільних жертв війни та перспективи врегулювання конфлікту.

¹⁹ <http://ideizmin.com.ua/projects-ukr/pidstorinka-dva/>

²⁰ <https://commons.com.ua/ru/p/pro-nas/>

Журнал публікує статті, які аналізують сучасні проблеми, пов'язані з наслідками і різним сприйняттям збройного конфлікту на Донбасі. Прикладом таких публікацій є дослідження Тараса Білоуса щодо вшанування пам'яті цивільних жертв конфлікту, які загинули в різних містах східної України. Статті підготовлені у рамках проєкту «Memory guides: information resources for the peaceful conflict transformation», що здійснювався Центром незалежних соціальних досліджень — CISR e.V. Berlin. Також у рамках цього проєкту журнал опублікував інтерв'ю з Ніною Потарською про інклюзивний мир і можливості діалогу між людьми по обидві сторони лінії розмежування²¹.

Окрім публікацій на сайті журнал «Спільне» виходив друком у форматі «товстого журналу». Тематичні випуски були присвячені окремим соціально-економічним проблемам та актуальним політичним процесам. У 2015 році було видано дев'ятий номер, у якому представлені різні позиції для розкриття феномену Майдану. У 2016 році вийшов десятий номер «Війна і націоналізм», де автори аналізують поняття війни та націоналізму, наслідки збройного конфлікту на Донбасі для України²².

Ідеї Змін

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Центр громадських ініціатив «Ідеї змін» було засновано у листопаді 2015 року, активну проєктну діяльність організація розпочала з січня 2017 року²³.

Місія

Трансформація українського суспільства від цінностей виживання до цінностей розвитку, від рівня локальних громад до національного рівня²⁴.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Організація реалізує проєкти переважно у діалоговій сфері та сфері розбудови миру, які спрямовані на врегулювання конфлікту на Донбасі, зокрема побудову довіри між представниками різних регіонів та громад, визначення потенційних акторів для мирного розвитку у регіоні та посилення потенціалу жінок у рамках реалізації резолюції РБ ООН №1325 «Жінки, мир та безпека».

У 2019 році було реалізовано проєкт «Спільний підручник історії — 2090»²⁵, результатом якого стала публікація «Спільне та відмінне: дослідження наративів у суспільній свідомості України, Німеччини та Росії», над якою працювали експерти і експертки академічних установ, аналітичних центрів, неурядових організацій, мас медіа з трьох згаданих країн. У ході проєкту було розроблено інноваційний інструмент для онлайн-діалогу, який дозволяє здійснювати спільну роботу над одним текстом шляхом пошуку консенсусу.

21 <https://commons.com.ua/ru/civilni-zhertvi-vijni-na-donbasi-j-pamyat-pro-nih/> <https://commons.com.ua/ru/nina-potarskaya-o-mire-vojne-i-zhenshinah-na-donbasse/>

22 <https://commons.com.ua/uk/viina-i-natsionalizm/>

23 <http://ideizmin.com.ua/>

24 <http://ideizmin.com.ua/pro-nas/>

25 <http://ideizmin.com.ua/projects-ukr/jointhistorytextbook-2090/>

У рамках проєкту «Жінки, мир, безпека: чи стануть шансом для вирішення затяжних конфліктів в Україні та Грузії?» (2019)²⁶, було опубліковано п'ять аналітичних документів, присвячених конкретним аспектам напрямку «Жінки. Мир. Безпека»; організовано низку семінарів і дослідницьку конференцію.

Важливим проєктом також є «Жіночі ініціативи за мир на Донбасі» (2017 – 2020)²⁷, який реалізується спільно з OWEN — Мобільною академією ґендерної демократії та миротворчості (м. Берлін, Німеччина) і Фондом розвитку громадянського суспільства і прав людини «Жінки Дону» (м. Новочеркаськ, Росія)²⁸. Проєкт у творчій формі об'єднує сфери творення миру та жіночого активізму із застосуванням двох методів: діалогу та діапрактики. За час реалізації проєкту було проведено сім діалогових зустрічей, одну онлайн-Асамблею, втілено понад 30 спільних міні-ініціатив учасниць проєкту. Враховуючи високі ризики як для проєкту, так і для окремих учасниць, заходи та обговорення відбуваються у спеціалізованих експертних колах, які безпосередньо пов'язані із конфліктом, зокрема серед правозахисних та гуманітарних організацій, всередині міжнародного, дипломатичного та донорського співтовариств. У листопаді 2018 у Києві відбулася презентація ЖІМД та експертна дискусія «Від діалогу до спільних дій: чи можна подолати громадський розкол у конфлікті на Донбасі?».

Ініціатива «Діалог у дії»

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Ініціатива «Діалог у дії» (Дуд) функціонує з 2016 року на базі двох партнерських громадських організацій: ГО НВО «Дух і Літера» та ГО «Центр святого Климента: спілкування і діалог культур» при Національному університеті «Києво-Могилянська академія»²⁹.

Місія

«Діалог у дії»³⁰ — ініціатива, що має на меті розвиток культури спілкування та співпраці у малих територіальних громадах України, перш за все за допомогою сталих програм підтримки у форматі фасилітованих діалогів, тренінгів та консультацій, які допомагають порозумінню і співпраці серед різних груп людей: представників громадянського суспільства, влади, бізнесу, освітньої сфери і місцевих релігійних спільнот³¹.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Особливістю ініціативи порівняно з іншими діалоговими проєктами в Україні є відкритість до участі представників релігійних організацій (християнських, мусульманських, юдейських) — як служителів, так і вірних — оскільки вони часто мають високий кредит довіри та здатні впливати на розвиток власного міста, села, об'єднаної територіальної громади у співпраці з іншими соціальними

26 <http://ideizmin.com.ua/projects-ukr/women-peace-and-security-a-chance-for-georgia-s-and-ukraine-s-protracted-conflicts-2019/>

27 <http://ideizmin.com.ua/projects-ukr/pidstorinka-dva/>

28 <http://ideizmin.com.ua/projects-ukr/pidstorinka-dva/>

29 Основна сторінка ініціативи Дуд: <https://www.facebook.com/dialogue.in.action>

30 Відео-розповідь про проєкт: https://www.youtube.com/watch?v=PyaRJ2_fdWg&ab_channel=UKRLIFE.TV

31 Додаткова розповідь про проєкт: https://www.youtube.com/watch?v=Q2w1AITNVxw&ab_channel=UKRLIFE.TV

групами³². Координатори ініціативи мають на меті сприяти розвитку самих релігійних спільнот, їхнього включення до громадянського суспільства та міжрелігійній співпраці.

Дуд має три основні напрямки роботи: робота з громадами (проведення тижневої Школи діалогу та тривала робота в малих територіальних громадах за запитом ініціативної групи), робота з молоддю (на рівні громад та через проєкт «Рівний-Рівному»), а також видавництво спеціалізованої літератури.

Робота в громадах: Уперше проєкт «Діалог у дії» був проведений ГО НВО «Дух і літера» у 2016 – 2017 роках за підтримки Програми захисту прав людини Посольства Королівства Нідерландів в Україні та охопив 12 міст і сіл в різних областях. У 2018 – 2019 рр. «Діалог у дії 2.0» був організований від імені «Центру св. Климента: спілкування і діалог культур» за підтримки фондів Renovabis (Німеччина) та Mondo Unito (Ватикан) та охопив п'ять територіальних громад, переважно у центральній Україні. У 2019 – 2022 рр. «Діалог у дії 3.0», що виконується Центром св. Климента та ГО НВО «Дух і літера», відбувається у сімох малих громадах України за підтримки фонду Mennonite Central Committee (USA) та Kerk in Actie (Нідерланди); п'ять із цих територіальних громад знаходяться у західних областях та дві на сході України.

Молодіжна робота: У 2017–18 роках команда ініціативи втілила також юнацький проєкт, спрямований на розвиток культури діалогу: «Рівний рівному — розвиток культури спілкування й співпраці у суспільстві»³³. 12 юних тренерів з усієї України пройшли 16-денне навчання з діалогових практик, а потім проводили власні тренінги для однолітків на різних майданчиках. Проєкт фінансово підтримала фундація Kerk in Actie (Нідерланди).

Спеціалізовані видання: Опубліковані та доступні до замовлення два видання: переклад книги Джона Пола Ледерака «Розбудова миру. Стале примирення у розділених суспільствах»³⁴ та Горана Божичевича «Розбудова діалогу»³⁵.

Інша Освіта

Назва організації/ініціативи та рік заснування

ГО «Інша освіта» заснована у 2008 році. Головний офіс знаходиться у Києві³⁶.

Місія

Місія організації: «Повертати навчання в життя. Святкувати зміни. Допомогати спільнотам стати самодостатніми». Візією організації є горизонтальні самодостатні спільноти, які використовують потенціал різноманіття для розвитку. Ці спільноти здатні трансформувати та трансформуватися у комплексному світі.

32 Опис ініціативи: <http://www.ethos.org.ua/dialog-u-diyi/>

33 Відео про проєкт: <https://www.facebook.com/watch/?ref=external&v=2548479778516841>

34 Посилання на книгу: <https://duh-i-litera.com/bookstore/rozbudova-miru-stale-primirenja-v-rozdilenix-suspilstvax>

35 Відео з презентації книги: <https://cutt.ly/FkuPyG2>

36 <https://insha-osvita.org/>

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Інша Освіта — це громадська організація та фахова спільнота, яка розробляє навчальні програми, працює з культурою і мистецтвом як формами колективного навчання, створює ментальні й фізичні навчальні простори. Проєкт «Діалог заради змін» покликаний допомогти подолати ці соціальні розбіжності через зміцнення громадянського суспільства і діалогу в Україні. Програма працює на кількох рівнях.

На локальному рівні це програми задля розвитку громадянської активності та мирного діалогу з 14 майстерень (семінарів) для приблизно 280 молодих людей із восьми регіонів України. Впродовж шести семінарів шістдесят молодих професіоналів отримали знання про те, як бути «аніматором громади» завдяки програмі неформальної громадянської освіти.

На європейському рівні існує 12 довгострокових партнерств (тандемів) між українськими та німецькими/європейськими організаціями громадянського суспільства. Тандеми спільно втілюють проєкти з розвитку місцевих громад та культури демократичного діалогу і залучені до європейської мережі.

Серед інших проєктів, присвячених розбудові миру, можна виділити проєкт «Звичка думати/Привычка думать» — це серія майстерень, спрямована на те, щоб разом з фасилітаторами з України та Росії познайомитися з теорією та практикою розвитку критичного мислення; розробити/адаптувати та апробувати у своїй освітній діяльності методи розвитку критичного мислення та на особистому рівні включитись у контекст українсько-російських відносин, познайомитися з людьми, що працюють над розвитком критичного мислення у своїх спільнотах, скласти власну думку про суспільні процеси в обох країнах, отримати досвід взаємодії в українсько-російській групі учасників.

Інформаційно-консультативний жіночий центр

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Інформаційно-консультативний жіночий центр (ІКЖЦ) було засновано у 1995 році³⁷.

Місія

Збір, узагальнення і розповсюдження інформації про діяльність жіночих організацій та жіночих ініціатив в Україні та за її межами і дискусія про гендерні проблеми³⁸.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

У своїй діяльності організація використовує три основні стратегії: дослідження, освіту, адвокацію.

Заснована ІКЖЦ 1996 року програма «Освіта для розширення прав і можливостей» (Empowering Education) базується на підходах філософії ненасильства і культури миру та поширена у 12 країнах: Азербайджані,

37 <http://www.wicc.net.ua/post/1995-doteper>

38 <http://biblio-nivki-pdg.blogspot.com/2013/01/>

Афганістані, Вірменії, Грузії, Індонезії, Казахстані, Киргизстані, Литві, Молдові, Таджикистані, Узбекистані, Україні³⁹. У 2012 році ІКЖЦ здійснив неофіційний переклад Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир, безпека».

Задовго до 2014 року ІКЖЦ проводив і продовжує проводити дослідження щодо розв'язання конфліктів мирними засобами («Трансформація конфлікту мирними засобами: Трансценд метод» 1999 р., — переклад «Не крадіть конфлікти, краще допоможіть в їх розв'язанні» 2000 р., «Не крадіть конфлікти, краще полюбіть їх і відпустіть» 2015 р.).

ІКЖЦ системно працює з сектором безпеки і оборони з 2015 року. Підготовлені і поширені «солдатська картка» про гендерну рівність у ЗСУ⁴⁰, картка щодо запобігання сексуальних домагань і сексуального насильства серед військових⁴¹. Підписані меморандуми про співпрацю з гендерних питань з Генеральним штабом ЗСУ (2018) і Державною прикордонною службою України (2020).

З 2015 року ІКЖЦ системно працює в регіоні конфлікту — на контрольованій Україною території і на тимчасово окупованих територіях. 2015 року ІКЖЦ разом з УГСПЛ провели першу експедицію у Донецьку область для документування фактів сексуального насильства, пов'язаного із конфліктом. 2018 року провели зустрічі і тренінги для жінок з тимчасово окупованої території, дві оцінки потреб жінок і дівчат вздовж лінії розмежування.

З 2016 року ІКЖЦ є співзасновником Регіональної мережі «Women Peace Dialogue», яка починалася як українсько-російський діалог жінок. До мережі належать Азербайджан, Вірменія, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Литва, Росія, США, Україна⁴².

Інститут миру та порозуміння

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Інститут миру та порозуміння (колишній Український центр порозуміння — «УЦП»⁴³. УЦП був створений у 2001 році у Києві як дочірня організація американської НУО «Пошук Порозуміння» (Search for Common Ground). У 2012 році УЦП був реорганізований в Інститут миру та порозуміння (ІМІП)⁴⁴.

Місія

Місія команди «Інститут миру і порозуміння» полягає у побудові діалогу заради розвитку груп, організацій та громад і досягненні позитивних, стійких змін⁴⁵.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Фокус організації зосереджений на подоланні наслідків збройного конфлікту, запровадженні шкільної медіації, відновного правосуддя та медіації у кримінальних справах в Україні.

39 <http://wicc.net.ua/category/upovnovazhuval-na-osv-ta>

40 <http://www.wicc.net.ua/post/kartka-dlya-v-ys-kovoslužhbovih-zsu>

41 <http://www.wicc.net.ua/post/kartka-schodo-zapob-gannya-nasil-stva-sered-v-ys-kovih>

42 <http://www.wicc.net.ua/category/women-s-peace-dialogue>

43 <http://ipcg.org.ua/>

44 <https://www.facebook.com/NGO.IPCG/>

45 <http://ipcg.org.ua/about/missiya-i-tsennosti/>

У рамках проєктів з відновного правосуддя⁴⁶ стратегія УЦП була спрямована на об'єднання представників державних установ, органів досудового слідства, судів, медіаторів, жертв і правопорушників з метою передачі справ на медіацію та оперативної взаємодії. Зараз цей багаторівневий механізм вже реалізований у 17 регіонах України. ІМП організував та провів десятки семінарів та презентацій у засобах масової інформації; опублікував понад тридцять оригінальних і перекладних книг і періодичних видань; створив освітній фільм про відновне правосуддя; розробив університетський курс з медіації та соціальної роботи, який викладається в Національному університеті «Києво-Могилянська академія». ІМП налагодив постійну роботу 22-х Шкільних служб порозуміння (ШСП) у різних регіонах України, навчив більше 5000 школярів та вчителів вирішувати конфлікти шляхом медіації, написав методичні рекомендації, склав алгоритм створення ШСП, переклав книги, які підвищили продуктивність ШСП⁴⁷.

Діяльність ІМП наразі зосереджена на подоланні наслідків збройного конфлікту в східній Україні. Задля цього ІМП створив національну мережу з 17 партнерських громадських організацій, які окрім іншої діяльності займаються організацією та фасилітацією діалогів за участю громадянського суспільства. У 2018 році ІМП провів картування потенціалу конфліктів та потреб 20 громад Донецької та Луганської областей⁴⁸; допоміг 11 громадам розробити індивідуальні плани розвитку, розвинути потенціал для впровадження безпекових ініціатив та протидіяти поляризаційним факторам.

Також діяльність ІМП включає створення освітнього фільму про діалог в Україні; проведення тренінгів та безпекових марафонів⁴⁹. У 2016 – 2017 і 2019 ІМП провів навчання фахівців та підтримав роботу пілотних програм з реінтеграції ветеранів в м. Чугуїв, Харків, Івано-Франківськ, а також провів дослідження стану реінтеграції ветеранів у цих громадах у рамках проєкту Folke Bernadotte Academy «Місцеве самоврядування і верховенство права в Україні».

Лабораторія мирних рішень

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Лабораторія мирних рішень створена у 2014 році⁵⁰. Головний офіс розташований у Харкові.

Місія

Аналіз і діагностика конфліктів, вирішення конфліктів і проведення діалогів у сфері побудови миру.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Робота Лабораторії включає аналіз і діагностику конфлікту, у тому числі різні види картографії, розробку стратегії діалогового процесу (попередні зустрічі

46 <https://rj.org.ua/>

47 <http://safeschools.com.ua/about/>

48 https://issuu.com/ipcg/docs/annual_report_ipcg_2018

49 <https://www.prostir.ua/event/bezpekovyj-marafon-2020/>

50 <https://nakipelo.ua/uk/organisation/laboratoriya-mirnyh-reshenij/>

з учасниками, розробка дизайну діалогів), фасилітацію групових діалогових зустрічей і роботу з результатами діалогу. Тематика діалогів, організованих і проведених у рамках Лабораторії: ціннісні конфлікти, питання безпеки спільнот, миробудівництво. Також у рамках Лабораторії організовуються і проводяться навчальні та просвітницькі заходи (лекції, тренінги за участю медіаторів, психологів, соціологів, громадських активістів та інших фахівців).

Серед найбільш важливих проєктів можна виділити міжрегіональний проєкт «Врегулювання конфліктів і зниження поляризації в Україні», реалізований у 2014 році у Харкові, фокусом якого було проведення діалогів. Реалізація проєкту включала проведення аналізу середовища (контент-аналіз, фокус-групи, експертні інтерв'ю), організація та проведення діалогів між ідеологічними опонентами. Проєкт проведено у партнерстві з Інститутом миру та порозуміння (Київ) за підтримки міжнародної організації «Гуманітарний діалог» (Женева, Швейцарія).

У 2015 році було проведено міжнародний проєкт «Культура діалогу. Вирішення конфліктів. Примирення». Фокус проєкту: проведення освітніх заходів (лекцій, семінарів, діалогів, конференцій, круглих столів) для розвитку культури діалогу як методу мирного врегулювання конфліктів.

У 2018 році було імплементовано такі проєкти: фасилітація діалогів з проблем розмінування (Маріуполь) за підтримки Офісу Координатора проєктів ОБСЄ в Україні; проєкт «Діалог як інструмент вирішення конфліктів та прийняття рішень на рівні громади» у Донецькій та Луганській областях за підтримки Інституту миру та порозуміння. Лабораторія взяла у участь у розробці рекомендацій для органів місцевого самоврядування «Діалог у місцевих громадах» за підтримки Інституту миру та порозуміння та ініціативи «За мирні зміни».

У 2019 – 2020 роках Лабораторія брала участь у проєкті апробації «Методичних рекомендацій з оцінки ризиків виникнення та вирішення конфліктів», розроблених МінТОТ в окремих громадах Донецької, Луганської, Херсонської областей, який включає розробку інструментарію для якісного соціологічного дослідження, проведення експертних інтерв'ю, фокус-груп, організацію та проведення діалогів⁵¹.

Національна асоціація медіаторів України

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Національна асоціація медіаторів України (НАМУ) була заснована у 2014 році в Києві як добровільне, професійне, незалежне, самоврядне громадське об'єднання у сфері медіації та вирішення конфліктів⁵².

Місія

Формувати системний, структурований, сталий та свідомий запит на медіацію в Україні. Основні цілі діяльності НАМУ: сприяти становленню, використанню та поширенню медіації як ефективного підходу до вирішення та трансформації конфліктів у різних сферах життя та якісної послуги; об'єднувати фахівців у сфері медіації; розвивати професію медіатора на рівні світових стандартів; захищати

51 <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/450472>

52 <http://namu.com.ua/ua/>

спільні інтереси її членів та представляти їхні інтереси в Україні та за кордоном; а також розвивати культуру діалогу.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Наразі НАМУ об'єднує 185 членів — медіаторів з усіх регіонів України, які мають професійну підготовку з медіації та практикують медіацію. Значна кількість членів НАМУ також займається дизайном та фасилітацією діалогових процесів на сході України та в інших регіонах.

НАМУ проводить законопроектну роботу щодо розробки і прийняття Верховною Радою України закону «Про медіацію», інших нормативних актів, які регулюють різні аспекти медіації у різних сферах життя. НАМУ розробила та узгодила з представниками медіаторської спільноти та інших стейкхолдерів концепцію та консолідований текст проєкту закону про медіацію; проводить постійні консультації з представниками Верховної Ради України, Міністерства юстиції України, судів усіх рівнів, Адміністрації Президента України, Міністерства соціальної політики України та інших зацікавлених сторін.

За підтримки програми «Нове правосуддя» USAID НАМУ розробило «Кодекс етики медіатора НАМУ»⁵³ та «Основні засади навчання базовим навичкам медіатора»⁵⁴, які є основою професійного розвитку спільноти медіаторів в Україні.

НАМУ регулярно ініціює кампанії з популяризації медіації та діалогу та є співorganizатором щорічного Форуму з медіації та діалогу, який проводиться Офісом Координатора проєктів ОБСЄ в Україні. НАМУ сприяє долученню досвідчених фасилітаторів діалогів Координатором проєктів ОБСЄ в Україні у програми щодо проведення діалогових процесів між/всередині центральних і місцевих державних органів і органів місцевого самоврядування, між представниками влади, громадянського суспільства і громадами у питаннях реформ державної служби, децентралізації, освіти тощо.

За підтримки і у співпраці з Офісом Координатора проєктів ОБСЄ НАМУ проводить роботу щодо просування культури діалогу у сфері державної служби. Надається методологічна підтримка для розробки та проведення тренінгів з управління конфліктами, медіації та діалогу на замовлення центральних і місцевих органів влади і самоврядування. Розроблено і запущено освітній онлайн курс для держслужбовців категорії Б «Навички медіації та діалогу для потреб публічної служби»⁵⁵; видано серію публікацій, які роз`яснюють цінність і алгоритм діалогу для потреб державної служби⁵⁶.

53 <http://namu.com.ua/ua/info/mediators/ethical-code/>

54 <http://namu.com.ua/ua/info/mediators/sfrsvrk-iafaey-ravarrya-baisvyp-ravynap-pyeekakhsua/>

55 https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:OSCE_EDERA+Med_101+2020/about

56 <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/458242>

Національна платформа «Діалог про мир та безпечну реінтеграцію»

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Національна платформа «Діалог про мир та безпечну реінтеграцію»⁵⁷ заснована у лютому 2018 року.

Місія

Мета Платформи — посилення консенсусу та стійкості в Україні щодо участі у процесах запобігання та розв'язання конфліктів.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Національна платформа «Діалог про мир та безпечну реінтеграцію» — це дискусійний майданчик для обговорення питань щодо врегулювання конфлікту на сході України й безпечної реінтеграції. Ініціатива реалізується за підтримки СМІ — Центру Марті Ахтисаарі у співпраці з Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД) та з 2019 року фінансується за рахунок механізму сприяння стабільності та миру Європейського Союзу в рамках проєкту «Побудова стійкості до конфлікту шляхом діалогу».

Діяльність Національної платформи спрямована на посилення консенсусу та стійкості в Україні щодо запобігання та розв'язання конфліктів. Шлях до цього — розширення громадської участі у мирному процесі, надання пропозицій владі у виробленні відповідних політик, у тому числі щодо безпечної реінтеграції та національної єдності, а також забезпечення суспільної обізнаності у цих питаннях.

Робочі групи. У рамках Національної платформи створено три постійні робочі групи з метою досягнення консенсусу та формування коаліцій між українськими експертами навколо пріоритетних тематичних питань. Кожна робоча група зосереджує зусилля на одній із таких сфер діяльності: врегулювання конфлікту, реінтеграція, забезпечення національної єдності.

Публічні заходи Національної платформи у Києві сприяють професійній дискусії щодо питань урегулювання конфлікту на сході України. Це неупереджений та інклюзивний майданчик, у роботу якого залучені основні гравці з усього політичного спектру та ключових галузей: впливові громадські експерти, представники центральних, регіональних та місцевих органів виконавчої влади України, народні депутати, представники громад, неурядових організацій, громадських мереж та міжнародні експерти.

Функціонування регіональних платформ. Засідання регіональних платформ забезпечують зв'язок між представниками громадянського суспільства, журналістами, експертами та органами влади регіонального рівня.

Організація громадських марафонів на рівні місцевих громад. Публічні загальні зібрання, які відомі з квітня 2017 року під назвою Громадський марафон «Навіщо нам бути разом?», слугують майданчиком для обговорень мирного процесу

⁵⁷ Сайт Національної Платформи «Діалог про мир і безпечну реінтеграцію»
Сторінка Національної Платформи «Діалог про мир і безпечну реінтеграцію» у Facebook

на сході України на місцевому рівні. Вони дозволяють активним громадянам з багатьох міст та містечок висловлювати власну думку з питань, пов'язаних з мирним процесом, надають можливість для діалогу між зацікавленими сторонами на рівні місцевих громад по всій країні.

Одеська обласна група медіації

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Одеська обласна група медіації (ООГМ)⁵⁸ створена у 1994 році для апробації та впровадження медіації та фасилітації у різні сфери суспільного життя, здійснює діяльність в медіації з 1995 року⁵⁹.

Місія

Розвиток медіації та ненасильницьких засобів вирішення конфліктів, розвиток ринку медіації та створення професії медіатор⁶⁰.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

ООГМ — член міжнародної мережі Глобального партнерства із запобігання збройних конфліктів у Східній Європі, очолює напрям з медіації, діалогу, раннього запобігання конфліктів та ґендеру.

Серед найбільш важливих напрямків діяльності ООГМ можна виділити розвиток практики медіації (з 2016 року через розвиток комерційного проєкту «Центр медіації і переговорів CMN»), практики фасилітації, організацію та проведення діалогів та навчання медіаторів і фасилітаторів.

За свою тривалу діяльність ООГМ створили перший прецедент застосування медіації у цивільному судочинстві (1997 рік); розробили модель Муніципального ювенального центру за принципами відновного правосуддя та медіації у кримінальному судочинстві (з 2003 року); розробили та впровадили модель центру медіації однолітків у школах (1999 рік); розробили модель впровадження медіації у систему органів місцевого самоврядування на базі с/г району Криму (2004 – 2007 рр.). ООГМ була ініціатором та одним із організаторів першої спеціалізованої міжнародної конференції «Сучасна практика медіації» у 2012 році (спільно з Коаліцією з просування медіації в Україні), міжнародних конференцій про діалоги спільно та за підтримки Офісу Координатора проєктів ОБСЄ у 2014 та 2019 роках в Одесі⁶¹. У 2014 році створили діалогову платформу – перший в Україні діалоговий майданчик у часи розбудови діалогів після подій Майдану та початку війни, а також створили Одеську модель діалогу (систему заходів та підходів у роботі в громаді з метою трансформації конфлікту).

Тренери ООГМ займалися миротворчістю та сприяли становленню програм медіації у Молдові, в регіоні Північного Кавказу, в Росії, Казахстані, Киргизстані, Туреччині, Чорногорії та Білорусі⁶². ООГМ бере активну участь у законотворчому процесі, його учасники є співавторами кількох проєктів законів про медіацію.

58 <https://www.facebook.com/OdessaGroupMediation>

59 <https://www.osce.org/files/f/documents/3/6/448168.pdf>

60 https://www.facebook.com/pg/OdessaGroupMediation/about/?ref=page_internal

61 <https://www.osce.org/files/f/documents/3/6/448168.pdf>

62 https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3012496

Платформа «Донбаський діалог»

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Платформа «Донбаський діалог» була заснована у 2014 році⁶³.

Місія

Створювати і підтримувати процес продуктивної взаємодії і відновлення життєдіяльності у територіальних громадах регіону шляхом створення платформи для діалогу між жителями звільнених районів і міст, людей, які знаходяться на територіях в умовах військових дій, тимчасово переміщених осіб (біженців), всіх жителів України один з одним⁶⁴.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Основною діяльністю організації є проведення два рази на рік діалогових марафонів за участі діалогерів, фасилітаторів, експертної спільноти та запрошених спікерів. Діалог використовує технології краудсорсингу з тим, щоб виділити проблеми та питання з поміж якнайбільшої кількості позицій. Можливість анонімного приєднання до діалогу онлайн забезпечує інклюзію особам, які б за інших умов виявилися виключеними з процесу діалогу. У діалогових марафонах беруть участь експерти, фасилітатори діалогів і представники громадянського суспільства з підконтрольної і непідконтрольної частин України, а також іноземні експерти.

З 2014 року платформа «Донбаський діалог» провела вісім діалогових марафонів за такими темами: «Вихід із військового конфлікту і робота з його наслідками», «Шляхи і засоби виходу зі збройного конфлікту», «Наратив і конфлікт», «Як бачать платформу «Донбаський діалог ззовні», «Після війни»; «Роль громадянського суспільства у подоланні наслідків збройного конфлікту в Україні», «Образ майбутнього Донбасу». За результатами діалогових марафонів на сайті платформи публікуються звіти. Проведення діалогових марафонів у 2018 – 2020 роках підтримувалося Програмою Розвитку ООН.

Пов'язаним із діалоговими марафонами напрямком є професійна підготовка фасилітаторів діалогів для специфічної роботи — фасилітації діалогів онлайн. У 2018 – 2019 роках до підготовки було залучено балканського тренера Горана Лоянчича, який проводив серію тренінгів за підтримки британської організації «Ініціативи для змін» і Уряду Великої Британії.

63 <https://www.donbassdialog.org.ua/p/about.html>

64 <https://www.donbassdialog.org.ua/p/peace-building-in-ukraine.html>

Платформа «Минуле/Майбутнє/Мистецтво»

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Платформа культури пам'яті «Минуле/Майбутнє/Мистецтво» почала свою роботу в листопаді 2019 в Одесі⁶⁵.

Місія

Створювати простір соціального діалогу, спрямованого на трансформацію знань про минуле з фактору конфліктів в інструмент побудови проєкту спільного майбутнього.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Виходячи з того, що знання про минуле активно використовуються в Україні для соціальних конфліктів, організатори проєкту бачать необхідність асиметричного реагування на використання історії у якості зброї. Регіональні особливості Одеси і Одеської області сприяють формуванню тривалого конфлікту колективних пам'ятей, що робить регіон одним із найбільш конфліктних в Україні. З огляду на стратегічне положення регіону важко переоцінити небезпеку подібної ситуації. Проєкт «Минуле/Майбутнє/Мистецтво» був створений для опрацювання конфліктного минулого в Одеському регіоні. Виходячи з того, що за останні роки великий прорив у цих питаннях був зроблений у галузі мистецтва, організатори проєкту обрали стратегію організації громадських дискусій про художні практики роботи з пам'яттю.

Проєкт працює в трьох напрямках: публічно-дискусійному, дослідницькому і освітньому. Перший включає в себе організацію мистецьких проєктів та дискусій художніх практик опрацювання минулого. Проєкт проводить художні виставки, арт-практики у публічному просторі, воркшопи для музейних працівників з репрезентації складного минулого в музеях, публічні дискусії з тематики проєкту. Він спрямований на роботу з людьми з різним освітнім бекграундом і полем інтересів. Для організації важливо залучення не тільки і не стільки представників професійного співтовариства, а й людей, які раніше не думали про проблеми минулого. Тому проєкт робить акцент на публічних дискусіях, які дозволяють розширювати досвід суспільного діалогу як важливий інструмент розбудови соціального миру.

Публічний напрямок проєкту включає в себе діалогову діяльність у контексті опрацювання минулого. У цьому напрямку проєкт співпрацює з Одеською обласною групою медіації.

Розробка інструментів соціального примирення у контексті минулого вимагає ефективних інструментів моніторингу «больових точок» колективної пам'яті. Проєкт передбачає дослідницьку складову, спрямовану на створення карти конфлікту пам'ятей в Одесі і Одеському регіоні. На основі вивчення конфліктних точок фахівці розробляють способи подолання війни пам'ятей, введення конфліктогенних тем в поле діалогу і обговорення.

Команда проєкту «Минуле/Майбутнє/Мистецтво» спільно з проєктом CityFace (Харків) проводить дослідження мультикультурних міст України.

Обраний проєктом ракурс роботи з конфліктами пам'яті стає основою для розвитку партнерств з іншими організаціями, що працюють з важким минулим. У жовтні 2020 року платформа «Минуле/Майбутнє/Мистецтво» стала партнером проєкту з єдності #брюдершафт, ініційованого Посольством Німеччини в Україні. У 2021 році планується співпраця з Austrian Peace Service. Розробка інструментів для онлайн-заходів (у тому числі діалогових практик) дозволяє проєкту вийти за межі виключно Одеської області і розширити коло співрозмовників за рахунок інших регіонів і країн.

Простір Гідності/Інженери Порозуміння

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Український центр ненасильницького спілкування і примирення «Простір Гідності» (коротка назва «Простір Гідності») виник із волонтерської ініціативи у 2015 році після подій Майдану в Україні за участю українських кризових фахівців і міжнародних спеціалістів з миробудування з наміром сприяти деескалації суспільної напруги, відновити пошкоджені і зруйновані соціальні зав'язки та попередити спалахи протистояння між антагоністичними групами у суспільстві⁶⁶. Головний офіс організації знаходиться у Києві.

Місія

Місія Центру полягає у тому, щоб громадяни на різних суспільних рівнях країни мали спроможність врегульовувати конфлікти й суперечки мирним шляхом діалогу, заснованому на повазі до людської гідності і взаєморозумінні.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

У 2020 році Центр реалізував 2 грантові проєкти, один з яких «Діалог задля вирішення конфліктів»⁶⁷, адмініструє навчальну платформу для миробудівників — Школу «Інженери порозуміння», а інший — «Пряма дія інженерів порозуміння»⁶⁸, — дозволяє випускникам школи працювати фасилітаторами діалогових процесів, медіаторами та перемовниками між різними антагоністичними групами у різних регіонах України на рівні громад, з метою врегулювання цих конфліктів мирним шляхом для започаткування порозуміння і розвитку подальшої співпраці.

Станом на вересень 2020 року у Школі «Інженери порозуміння» пройшли річне навчання (тренінгову і практичну програму) 45 осіб, 27 з яких здобули статус «Інженера порозуміння» та відповідний сертифікат із рекомендацією проєкту до залучення в роботу із деструктивними конфліктами. Ще 30 учасників проєкту перебувають у процесі навчання.

У рамках здійснюваних Центром проєктів протягом останніх двох років Інженери Порозуміння на запит різних неприбуткових організацій і спільнот із різних регіонів України провели понад 120 навчальних сесій: воркшопів з методик

66 www.DignitySpace.org, www.facebook.com/prostir.hidnosti

67 <https://dignityspace.org/projects/pryama-diya-inzheneriv-porozuminnya-11/>

68 <https://peaceengineers.com/31/>

інженерії порозуміння, заснованих на принципах ненасильницького спілкування. У рамках проєкту «Пряма дія інженерів порозуміння» інженери порозуміння профасилітували понад 80 діалогових процесів для підтримки територіальних громад і неприбуткових організацій з різних областей України у трансформації деструктивних конфліктів за допомогою інструментарію інженерії порозуміння.

Святогірська група

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Святогірська група — діалогова ініціатива людей, які проживають по обидва боки від лінії розмежування, яких торкнувся збройний конфлікт на сході України. Учасники групи розпочали свою роботу в 2018 році. Центр гуманітарного діалогу (Швейцарія) підтримує активності та зусилля групи, спрямовані на підготовку умов для перехідного правосуддя та примирення в Україні⁶⁹.

Місія

Через спільну діяльність група прагне донести голос постраждалих від конфлікту на сході України з тим, щоб привернути увагу до важливих питань розбудови миру.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

У грудні 2018 – лютому 2019 року в рамках проєкту «П'ять років війни: 1 825 днів, скільки ще?» учасники Святогірської групи провели 84 глибинні інтерв'ю з жителями підконтрольних (59) і непідконтрольних (25) Україні територій Донецької та Луганської областей. В інтерв'ю учасники групи запитували респондентів про їхні страхи, бачення майбутнього, погляди на способи завершення конфлікту і правосуддя після конфлікту⁷⁰.

Водночас, у ході проєкту «Ми живі, а вони...» учасники Святогірської групи зібрали 39 живих історій жителів підконтрольної (8) і непідконтрольної (31) Україні територій Донецької та Луганської областей. У цих історіях показана загальна трагедія втрати для жителів підконтрольної та непідконтрольної України територій⁷¹. За матеріалами обох проєктів видано публікації.

Рада зовнішньої політики «Українська призма»

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Рада зовнішньої політики «Українська призма» створена у 2015 році.⁷²

Місія

Робити внесок у формування та реалізацію ефективної зовнішньої політики України шляхом експертного аналізу міжнародних відносин, зовнішньої політики

69 <https://www.sviatogorskgroup.com/>

70 <https://www.sviatogorskgroup.com/wp-content/uploads/2019/11/%D0%9F%D1%8F%D1%82%D1%8C-%D0%BB%D0%B5%D1%82-%D0%B2%D0%BE%D0%B8%CC%86%D0%BD%D1%8B.pdf>

71 <https://www.sviatogorskgroup.com/wp-content/uploads/2019/11/%D0%9C%D1%8B-%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D1%8B.pdf>

72 <http://prismua.org/pro-radu/>

та безпеки, розробки рекомендацій та надання консультацій, створення та застосування інструментів експертної дипломатії на засадах професійності, транспарентності та позапартійності.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Рада зовнішньої політики «Українська призма» реалізує низку проєктів з метою підвищення рівня зовнішньополітичної експертизи в Україні, консолідації міжнародної підтримки для України та збільшення обізнаності серед закордонних експертів, політиків та журналістів щодо подій в Україні. Зокрема необхідно відмітити такі проєкти:

- портал зовнішньої політики. З ініціативи «Української призми» була створена база, що включає переважну більшість українських аналітичних центрів та експертів у сфері зовнішньої політики. Даний портал і відповідний проєкт є сполучною ланкою між стейкхолдерами та експертами з метою забезпечення експертної підтримки практично всіх органів влади у сфері зовнішньої політики та безпеки (ВРУ, МЗС, КМУ та ін.);
- щорічні оцінки зовнішньої політики України (відбуваються з 2015 року). Експерти «Української призми» та їхні колеги з найкращих українських аналітичних центрів аналізують 50 напрямів зовнішньої політики України (географічні та тематичні, зокрема аспекти пов'язані із конфліктом) та надають рекомендації українським органам влади;
- переосмислення деокупаційної політики України у рамках «гібридної» війни Росії проти України. Метою проєкту є підготовка Доповіді, яка окреслює бачення зацікавлених акторів щодо процесу деокупації з урахуванням мотивів та інтересів України, Росії, міжнародних гравців, аналізує релевантні кейси процесу деокупації та реінтеграції у інших державах та пропонує рекомендації до нової стратегії деокупації;
- платформа EaP Think Bridge, яка об'єднує експертні співтовариства країн Східного Партнерства, щоб заповнити пробіл у підготовці аналітичних продуктів про ситуацію у регіоні на щомісячній основі;
- Індекс стійкості до дезінформації. «Українська призма» у партнерстві з провідними аналітичними центрами регіону у 2018 оцінила ситуацію у чотирнадцяти країнах та запропонувала спільні рішення для протидії пропаганді, а у 2020 році провела краш-тест індексу у семи країнах щодо дезінформації, пов'язаної із пандемією.

Крім того «Українська призма» є одним із лідерів впровадження інноваційних практик експертної дипломатії. Зокрема, за підтримки МЗС і Громадської ради при МЗС реалізується концепція проведення двосторонніх експертних форумів із сусідніми державами з метою обговорення потенційних проблемних питань, а для заповнення інформаційного пробілу організовуються візити журналістів із країн-сусідів до Києва і на Донбас.

Театр для діалогу

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Ініціатива «Театр для діалогу» була створена у 2014 році⁷³. У 2015 році була зареєстрована як громадська організація⁷⁴.

Місія

Сприяти соціальній та економічній справедливості, рівності та розвитку культури діалогу і примирення в Україні через створення безпечного простору для діалогу та творчого самовираження мовою театру.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Однією з основних форм діяльності є робота з методикою партисипативного театру на основі «Театру пригноблених» — системи вправ, ігор і практик, які працюють з тілом, почуттями і особистим досвідом учасників і учасниць для створення можливостей діалогу, критичної рефлексії соціальної реальності та активного пошуку низових рішень соціальних проблем. У роботі з громадами використовуються різні формати театру пригноблених: форум-театр (робота з питаннями нерівності і діалогу в громаді), законодавчий театр (робота з театром для аналізу і змін законодавства), театр образів (творче осмислення проблем громади), веселка бажань (робота зі внутрішнім пригніченням і інтерналізованими конфліктами). Крім цього, у роботі з групами організація також використовує інші творчі методи (колажі, сторітеллінг), а також метод ненасильницького спілкування і елементи феміністичної педагогіки.

У період з 2015 до 2020 року «Театр для діалогу» активно працював з темами розбудови миру і залучення громадськості до процесів, пов'язаних із подоланням наслідків збройного конфлікту на сході України. Окрема сфера діяльності організації присвячена побудові інклюзивного суспільства за допомогою посилення голосів менше представлених груп суспільства (люди з інвалідністю, ЛГБТ спільнота, ВПО, молодь) та забезпечення ґендерної рівності. Серед проєктів, реалізованих у цей період, є такі: «Живемо разом. Діалог громади про проблеми внутрішньо переміщених осіб у Києві» (2015); «Довіра і діалог як запорука розвитку громади» (Київська область, 2015)⁷⁵; «Через діалог до рівності у виборчих правах»; «Сприяння миру через діалог мовою театру» (східні і центральні області Україна, 2016)⁷⁶; адвокаційна ініціатива «Одна з нас», створена для зміцнення голосу жінок у просуванні порядку денного «Жінки. Мир. Безпека» (2018 – 2019); «Зміцнення потенціалу громадянського суспільства для ненасильницької трансформації конфліктів у місцевих громадах»⁷⁷ — проєкт, спрямований на роботу з молоддю на сході України (2018 – 2019 роки).

73 <https://www.facebook.com/theatrefordialogue>

74 <http://www.tdd.org.ua/>

75 <http://www.tdd.org.ua/uk/proekt-dovira-ta-dialog-yak-zaporuka-rozvitku-gromadi>

76 <http://www.tdd.org.ua/uk/proekt-cherez-dialog-do-rivnosti-u-vyborchih-pravah>

77 <http://www.tdd.org.ua/uk/zmicnennya-potencialu-gromadyanskogo-suspilstva-zadlya-nenasyllynyckoyi-transformaciyi-konfliktiv-u>

Українська миротворча школа

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Українська миротворча школа (УМШ) була заснована у вересні 2014 року⁷⁸.

Місія

Місія УМШ — запобігання та трансформація насильницьких конфліктів в Україні.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

З 2014 року УМШ займається створенням та інституалізацією професії соціального посередника — експерта з підготовки та організації інклюзивних багатосторонніх суспільних діалогів у громадах, на територіях яких є актуальні чи потенційні насильницькі конфлікти.

З 2015 по 2020 роки було проведено п'ять Шкіл соціального посередника, випускниками яких є представники громадських організацій, волонтерських ініціатив, системи освіти та органів місцевого самоврядування з восьми регіонів України (всього 220 осіб, включаючи мешканців підконтрольних територій Донецької та Луганської областей, а також мешканців тимчасово окупованих територій). У вересні – жовтні 2020 року була проведена перша онлайн Школа тьюторів для студентів ВПО та студентів з окупованих територій. 24 випускники представляють професійну спільноту освітян та представників ВПО, що працюють у системі управління конфліктами між ВПО та приймаючою спільнотою.

У 2016 році Українська миротворча школа розробила 6 рамкових стратегій трансформації і превенції конфліктів в Україні спільними силами місцевих активістів та представників місцевої влади:

- Стратегія побудови спільних візій моделей місцевого самоврядування для конкретних громад;
- Рамкова стратегія інформаційної та комунікативної безпеки України;
- Рамкова стратегія миротворчої освіти в Україні;
- Правда не шкодить. Стратегія подолання поділеного і травматичного минулого;
- Стратегія інтеграції національних меншин в полікультурне суспільство;
- Стратегічні пропозиції щодо питань інтеграції жертв війни у місцеві спільноти.

УМШ розробила і впроваджує з 2017 року новий метод організації діалогів та експрес-діагностики – соціально-моделюючі ігри. З 2018 року УМШ проводить моніторинг людської безпеки у вибраних місцевих громадах за власною методологією. Методи УМШ базуються як на власних розробках, так і на адаптації європейських та світових методів аналізу конфліктів, оцінки проєктів (не нашкідь), проєктного менеджменту, суспільного діалогу, спільного ухвалення рішень (shared decision making). Разом з Вищою Палатою Контролю Польщі були розроблені і впроваджені інтегруючі діалоги для державних службовців, правоохоронців та громадських діячів.

78 <https://peace.in.ua/>

Український жіночий фонд

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Український жіночий фонд (УЖФ)⁷⁹ — благодійна організація, створена у 2000 році⁸⁰.

Місія

Надавати підтримку (включаючи розвиток організаційної спроможності, технічну і фінансову допомогу, експертизу, участь в адвокації і комунікаційних кампаніях тощо) і сприяти участі жіночих та інших організацій у розвитку потужного, ефективного і масового жіночого руху, що здатний захищати права жінок і просувати ґендерну рівність в усіх сферах⁸¹.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

У 2015 – 2016 роках УЖФ було проведене дослідження «Невидимий батальйон», покликане привернути увагу до участі жінок в АТО та з'ясувати особливості участі жінок у військових діях в зоні АТО, виявивши як можливі успіхи, так і проблеми інтеграції жінок як військовослужбовиць. Дослідження було проведене завдяки допомозі ОАК Foundation та ООН Жінки⁸².

У 2016 – 2017 роках у рамках спільної програми ПРООН та ООН Жінки «Відновлення управління та примирення на територіях, постраждалих від кризи в Україні» УЖФ був відповідальний за проєкт «Мобілізація громад для розширення можливостей у Луганській та Донецькій областях». Метою проєкту було розширення можливостей для постраждалих від конфлікту на сході України⁸³.

З 2016 по 2018 роки організація за підтримки USAID реалізувала проєкт «Економічні можливості для постраждалих від конфлікту» (ЕОПАС), метою якого була допомога людям, що постраждали від конфлікту на Донбасі, у знаходженні нової роботи, здобутті практичних навичок, започаткуванні чи переміщенні малого бізнесу тощо⁸⁴. За допомогою цього проєкту у Харківській області було створено Центр підтримки мікробізнесу та самозайнятості⁸⁵.

Проєкти УЖФ, дія яких ще триває, включають «Рівність заради безпеки» (мета проєкту полягає у сприянні участі жінок у процесах відновлення миру і недопущення конфлікту шляхом підтримки місцевих стейкхолдерів у процесі розробки, впровадження і контролю виконання планів дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325)⁸⁶ та «Економічні можливості для жінок зі сходу України» (мета полягає в підтримці жінок зі сходу України шляхом розвитку бізнесу, створення робочих місць тощо)⁸⁷.

79 <https://www.uwf.org.ua/>

80 <https://www.uwf.org.ua/about/us>

81 <https://www.uwf.org.ua/about/us>

82 https://www.uwf.org.ua/project_activities/invisible_batallion

83 https://www.uwf.org.ua/project_activities/mobilization

84 [uwf.org.ua/project_activities/eopac](https://www.uwf.org.ua/project_activities/eopac)

85 <https://www.genderculturecentre.org/proekt-usaid-ekonomichni-mozhливosti-post/>

86 https://www.uwf.org.ua/project_activities/EU1325

87 https://www.uwf.org.ua/project_activities/economic%20opportunity

Український центр злагоди

Назва організації/ініціативи та рік заснування

ГО «Український центр злагоди» було засновано у березні 2014 року⁸⁸.

Місія

Захист соціальних інтересів громадян, а саме сприяння побудові порозуміння між представниками громад з усіх регіонів України та підвищення їхньої компетенції щодо розв'язання конфліктних ситуацій мирним шляхом, а також запровадження в Україні культури альтернативного вирішення суперечок на рівні кращих світових стандартів.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Український центр злагоди представляє собою команду професіоналів, об'єднаних ідеєю віднайдення міжрегіональної злагоди в Україні, які пропонують громадським лідерам з усіх куточків України необхідні навички і платформу для обговорення та вирішення низки питань, які наразі стоять перед суспільством. За період своєї роботи Український центр злагоди реалізував, серед інших, такі проєкти:

За підтримки Американських Рад:

- низку студентських форумів «Єдина Україна: у пошуках злагоди» у Києві, Харкові, Одесі (2014 рік);
- щорічні адаптаційні семінари для випускників програми FLEX (фінансована Держдепартаментом США програма для школярів);
- демонстрації фільму «Возз'єднання: 10 років після війни» про конфлікт на Балканах, з подальшим обговоренням (Київ, Харків, Львів, Полтава, Тернопіль тощо);
- тренінг для тренерів міжнародного форуму SACTUS (міжнародна англійська мова програма для молодих лідерів, яка спрямована на розвиток громадянського суспільства) (2015 – 2016 роки).

За підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини

- створення та проведення безкоштовного онлайн-курсу з тематики управління конфліктами (промотується щорічно) (2015 рік);
- підготовка та проведення симуляційних ігор з міжнародних перемовин під час конфліктів у колаборації з CRISP (2016 – 2017 роки).

За підтримки Швейцарської Конфедерації

- проєкт «Діалог про діалог» для молоді Києва з планування діалогових ініціатив (2015 – 2016 роки).

Український центр злагоди є активним учасником тренінгової роботи молоді щодо навичок трансформації конфліктів та щодо осмислення ролі мистецтва у миротворчості. У період з липня 2019 до лютого 2020 року Центр власним ресурсом впровадив всеукраїнський проєкт «Отже, що ти бачиш?» з візуального осмислення себе та «іншого» у конфлікті в Україні. Протягом 11 сесій у різних

містах України, включаючи окуповані території, зібрано близько 400 малюнків, які художньо репрезентують регіональні тренди щодо сприйняття війни та образу бажаного майбутнього.

Центр «Розвиток демократії»

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Всеукраїнська громадська організація Центр «Розвиток демократії»⁸⁹ була створена у 2003 році⁹⁰.

Місія

Організація працює за багатьма різними напрямками, включаючи права людини, лідерство, гнучку демократію, практичне право тощо, однак головну увагу приділяє питанням гендерної рівності⁹¹.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Загалом діяльність організації відбувається у форматі підготовки та публікації методичних посібників та видань на тему соціального просвітництва, прав жінок, а також у форматі співпраця щодо підготовки альтернативних звітів з прав жінок, досліджень за темою «Жінки. Мир. Безпека», просвітництва для органів місцевого самоврядування та громадських організацій з впровадження гендерної рівності та порядку денного «Жінки/Молодь. Мир. Безпека», організації семінарів і конференцій. Окремим напрямом роботи є робота з дітьми, молоддю та освітянами за темами «підготовка до публічних виступів», «Молодь. Мир. Безпека».

Приклади реалізованих проєктів:

- Семінар «Роль жінок і гендерної політики у врегулюванні збройного конфлікту в Україні», 2015 рік, спільно з Інститутом міжнародних відносин м. Рим, що був профінансований Програмою НАТО «Наука заради миру та безпеки»⁹².
- Міжнародна конференція «Гендер у революції, війні та миробудуванні», 2017 рік, спільно з «Жінками у війні» (Париж) та Одеським університетом імені К.Д.Ушинського, де обговорювалася роль «жінок і сексуальних меншин у гіпермаскулінних військових структурах, будь то регулярні війська, збройні, бойові чи терористичні організації»⁹³.
- «Огляд ініціатив миробудування в Україні», 2017 рік. Огляд дає розуміння викликів, які Україна має подолати у сфері миробудування. Подається аналіз та оцінка поточних ініціатив, котрі впроваджуються у рамках Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», та прогалин у ньому, а також ширших суспільних проблем, що сповільнюють миробудівні процеси;

89 <http://ddcentr.org.ua/ua/projects/mistsevi-natsionalni-ta-regionalni-strategiji-polipshennya-vprovadzheniya-rezolyutsiji-rb-oon-1325.html>

90 <http://ddcentr.org.ua/ua/about/history.html>

91 <http://ddcentr.org.ua/ua/about/history.html>

92 https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_123557.htm

93 <http://ddcentr.org.ua/ua/projects/konferentsiya-gender-u-revolyutsiji-vijni-ta-mirobuduvannikh/153-zvit-za-provedennya-mizhnarodnoji-konferentsiji-gender-u-revolyutsiji-vijni-ta-mirobuduvanni.html>

- «Місцеві спільноти будують і підтримують мир: посилення участі жінок і молоді у розбудові сталого миру у Вірменії, Азербайджані, Грузії, Кенії, Молдові, Південному Судані, Уганді та Україні». Освітні та інформаційні заходи направлені на залучення дівчат та молодих жінок до лідерства та участі у прийнятті рішень.

Міжнародні неурядові організації та ініціативи

Карітас України

Назва організації/ініціативи та рік заснування

В Україні перші організації Карітасу почали виникати з ініціативи греко-католицьких громад з набуттям незалежності у 1991 році та були спрямовані, здебільшого, на надання гуманітарної допомоги. З 2016 року Карітас залучив понад 30 000 людей до проєктів миробудування.

Місія

Розвиток традицій добродійної діяльності та здійснення соціальної роботи, виходячи із християнських морально-етичних цінностей.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

З квітня 2014 року Карітас України розпочав надання гуманітарної допомоги постраждалим від воєнних дій в Україні (переселенцям з території Донецької та Луганської областей і Криму та жителям «сірої», буферної зони вздовж лінії зіткнення)⁹⁴.

З 2016 року Карітас почав втілювати проєкти з миробудування в 9 регіонах: Київ, Харків, Краматорськ, Маріуполь, Кам'янське, Запоріжжя, Івано-Франківськ та Дрогобич. Діяльність напрямку сприяла стабілізації постраждалих від конфлікту та налагодила контакт і дружні стосунки між різними цільовими групами, такими як ВПО, місцеве населення та ветерани війни. Крім того, Карітас відіграв роль сприяння співпраці та налагодженню відносин між представниками різних груп миробудування в Україні. Карітас працює на місцевому, регіональному та національному рівнях із релігійними лідерами, університетами, школами та постачальниками соціальних послуг для подолання напруження і недовіри, а також пошуку більш інклюзивного способу співіснування у суспільстві.

Найважливіший урок, підтверджений результатами аналізу конфлікту, проведеного Карітасом у 2018 році, — це те, що риторика й емоції колективної віктимізації, втрати та відчаю, а також ментальні моделі виключення, засновані на стереотипізації та звинуваченні, є одними з ключових рушійних факторів конфлікту в українському суспільстві. У рамках проєкту «Долаючи розломи у громадах»⁹⁵ з 2019 року посилено співпрацю із засобами масової інформації та відповідними лідерами громадської думки для сприяння поширенню риторики інклюзивності та мирного співіснування в українському суспільстві. Працюючи з травмою на індивідуальному та колективному рівнях, Карітас сприяє попередженню поглиблення соціальної напруги та поляризації, а також ескалації насильства.

94 <http://caritas.ua/hum/>

95 <http://caritas.ua/tag/dolayuchy-rozlomy-v-gromadah/>

Карітас сприяє стабілізації та соціальній згуртованості в українському суспільстві, що страждає від конфлікту, шляхом зміцнення процесів примирення та миробудування:

- підтримка постраждалих від конфлікту осіб та груп у формуванні та використуванні конструктивних механізмів подолання психологічних конфліктів внаслідок тривалого насильницького конфлікту, як-от особистих втрат і стигми. Це індивідуальні та групові психологічні консультації та групи самопомоги;
- створення нових мереж спілкування та соціальних взаємозв'язків у групах соціальної напруги на місцевому рівні сприятиме у розв'язанні громадами конфліктів у ненасильницький спосіб. Це ряд заходів культурного спрямування, тренінгів та зустрічей.

Об'єднавши супутні дослідження, обміни та налагодження контактів з ключовими зацікавленими сторонами на місцевому, національному та міжцерковному рівнях, «Карітас України» не лише підтримав розробку рішень, пов'язаних із викликами, що постають внаслідок конфлікту, але й продовжує пропагувати риторику примирення та миробудування. Зокрема, у рамках роботи Всеукраїнської Ради церков та релігійних організацій було розроблено стратегію співдії релігійних та громадських організацій з миробудування «Український мир».

«Карітас України» зміцнює можливості, ініціативи та громадську присутність людей, груп та організацій, бажаючих брати участь у миробудуванні на місцевому та національному рівнях (з особливим акцентом на стійкості та примиренні). Зокрема організацією конференцій, живих бібліотек, круглих столів та інших видів дискусій.

Платформа CivilM+

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Платформа CivilM+ заснована у 2017 році силами представників громадянського суспільства⁹⁶.

Місія

Об'єднання громадянських ініціатив з метою мирного врегулювання збройного конфлікту на Донбасі і його відновлення як мирного, інтегрованого і розвиненого регіону в складі демократичної України та єдиного європейського простору.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

У відкриту міжнародну платформу CivilM+ входять більше 20-ти незалежних НУО з України, Росії та країн ЄС. Функції Секретаріату платформи виконує німецька громадська організація DRA e.V. Платформа була створена за фінансової підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини

Платформа реалізує проєкти у п'яти напрямках: інтеграція і діалог; інформаційна робота та адвокація; картування акторів конфлікту на Донбасі; перехідне правосуддя; супровід міжнародних переговорів.

У 2020 році завершився діалоговий проєкт «Щоденники Донбасу», у рамках якого молоді люди з України та Росії два роки були у процесі діалогу про війну разом із професійними фасилітаторами і арт-кураторами. У процесі спілкування вони створювали творчі роботи: рефлексії про діалог і переживання війни. Результатом проєкту стала виставка «(Не) війна: усвідомлення себе і кордонів у діалогах «Щоденники Донбасу». У жовтні 2020 року виставка пройшла у Києві⁹⁷.

У рамках напряму «Перехідне правосуддя» розробляються матеріали, які можуть стати основою для формування концепції перехідного правосуддя в Україні. Зокрема, спільна публікація українських і російських правозахисників «Військові злочини на Донбасі. Виклики в аспекті залучення винних до відповідальності», два матеріали про жертв збройного конфлікту, типологія злочинів на Донбасі з точки зору міжнародного гуманітарного права і національного законодавства України і Росії, огляд міжнародного досвіду відшкодування збитку жертвам конфлікту⁹⁸. Публікація «Перехідне правосуддя і збройний конфлікт в Україні: проблеми притягнення винних до відповідальності та допомоги жертвам»⁹⁹ відображає теми і підсумки дворічної роботи у 2018 – 2020 роках.

Один із прикладів інформаційної роботи — дослідження експертів платформи напередодні місцевих виборів в Україні (жовтень 2020 року) з акцентом на регіон конфлікту. Висновки і рекомендації аналітичного матеріалу були представлені на брифінгах для міжнародних і українських партнерів, представників місцевої влади. Також, у 2018 – 2020 роках CivilM+ публікувала щомісячний бюлетень «Пульс миру на Донбасі», виступала із заявами і рекомендаціями з актуальних питань, просувала тему врегулювання конфлікту на Донбасі в українських і зарубіжних ЗМІ.

«Карта акторів конфлікту» — це масштабний огляд позицій, інтересів і дій офіційних осіб, політичних партій, громадських організацій та інших акторів, залучених у конфлікт на Донбасі чи задіяних у процесі його врегулювання. Підготовка першої частини матеріалу завершилася у 2020 році¹⁰⁰. Автори і рецензенти статей щодо окремих акторів — українські, російські та європейські експерти — беруть участь в експертних дискусіях про релігійних акторів, російських недержавних акторів, локальних акторів у зоні конфлікту та інших.

Супровід міжнародних переговорів — новий напрям роботи платформи. Робоча група розробляє концепцію¹⁰¹ громадянського консультування сторін і посередників мирних переговорів щодо Донбасу.

Один з основоположних принципів платформи CivilM+ — формування різнобічної, перевіреної експертами і відкритої для суспільства бази знань про війну на сході України, а також експертний обмін досвідом та інформацією з тем, що стосуються врегулювання конфлікту і його наслідків.

97 <https://civilmplus.org/news/ne-vojna-osoznanie-sebya-i-granits-v-dialogah-dnevniki-donbassa/>

98 <https://civilmplus.org/publications/voennye-prestupleniya-na-donbasse-vyzovy-v-aspekte-privlecheniya-vinovnyh-k-otvetstvennosti/>

99 <https://civilmplus.org/publications/perehodnoe-pravosudie-i-vooruzhennyj-konflikt-v-ukraine-problemy-privlecheniya-vinovnyh-k-otvetstvennosti-i-pomoshhi-zhertvam/>

100 <https://civilmplus.org/news/grazhdanskoe-obshchestvo-ukrainy-rossii-i-es-vmeste-sostavlyayet-kartu-aktorov-konflikta-na-donbasse/>

101 <https://www.radiosvoboda.org/a/news-minsky-format/30583596.html>

Центр гуманітарного діалогу, Україна

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Центр гуманітарного діалогу (ЦГД) був створений у 1999 році¹⁰². Розпочав роботу в Україні у грудні 2013 року¹⁰³.

Місія

Місія ЦГД – допомогти запобігти, пом'якшити або вирішити збройні конфлікти за допомогою діалогу та медіації.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Центр гуманітарного діалогу організовує процеси медіації та діалогу, сприяє поширенню досвіду щодо питань медіації, гуманітарної медіації, вибудовування комунікації задля недопущення ескалації конфліктів.

ЦГД працює в Україні з грудня 2013 року та втілює низку діалогових ініціатив, спрямованих на впровадження порівняльної експертизи та творчих ідей в офіційний переговорний процес і запобігання подальшій поляризації між конфліктуєчими сторонами.

Влітку 2014 року, коли бойові дії загострилися, представники ЦГД зустрілися із місцевими зацікавленими сторонами у Донецьку та Луганську для обговорення гуманітарної ситуації. У серпні результатом цих обговорень стала розробка Декларації про захист цивільних осіб, яку підписали де-факто органи влади (самопроголошені «ДНР» та «ЛНР») та деякі батальйони, пов'язані з Києвом. Завдяки цьому процесу ЦГД вдалося відкрити канал для комунікації між де-факто владою та гуманітарними організаціями.

ЦГД також провів дослідження втрачених можливостей для бізнесу та екологічних проблем, викликаних конфліктом, з метою розробки заходів зміцнення довіри з питань, що становлять взаємний інтерес для сторін.

ЦГД також працював з представниками громадянського суспільства у східних і південних регіонах країни, з метою знизити напруженість і запобігти подальшій поляризації у суспільстві. Наприклад, у Харкові ЦГД підтримував діалоговий проєкт, який об'єднав місцеву владу, органи безпеки і членів місцевої громади, щоб запобігти переростанню соціальної напруженості у насильницький конфлікт.

СМІ — Центр Марті Ахтісаарі, Україна

Назва організації/ініціативи та рік заснування

The Crisis Management Initiative (СМІ — Центр Марті Ахтісаарі) — фінська неприбуткова організація, яка була заснована у 2000 році колишнім Президентом Фінляндії Марті Ахтісаарі. В Україні організація почала працювати з 2009 року¹⁰⁴.

102 <https://www.hdcentre.org/>

103 <https://www.hdcentre.org/activities/ukraine/>

104 <http://cmi.fi/about-us/>

Місія

Місія організації — запобігання та розв'язання насильницьких конфліктів із залученням усіх акторів у процесі побудови стійкого миру. Візія організації – всі конфлікти можуть бути вирішені.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

СМІ працює в Україні з 2009-го р. у співпраці з українськими партнерами.

Сприяння внутрішньому та міжнародному діалогу. СМІ підтримує українське експертне середовище з 2009 року, зосередившись на створенні мережі експертів, професійна діяльність яких спрямована на запобігання конфліктам та побудову миру в Чорноморському регіоні. На початку 2014 року СМІ розпочав процес підтримки діалогу на високому рівні між представниками української політичної та інтелектуальної еліти. У 2015 році СМІ започаткував постійну українсько-російську діалогову платформу для впливових експертів та парламентарів, до складу якої увійшли також представники країн-членів ЄС, ОБСЄ та США. Починаючи із жовтня 2016 року, СМІ посилив свою увагу на розбудові спроможності українських парламентарів, керівників органів центральної виконавчої влади та експертів, а також поглибив зусилля для забезпечення міжсекторального та міжрегіонального діалогу всередині України.

Розвиток спроможностей щодо побудови миру в Україні. СМІ надає сприяння українським офіційним та громадським акторам у зміцненні їхньої спроможності та ефективної участі у мирному процесі¹⁰⁵. У рамках цієї роботи організація підтримує діяльність Національної платформи «Діалог про мир та безпечну реінтеграцію»¹⁰⁶. Ініціатива започаткована у лютому 2018 року. Діяльність Національної платформи спрямована на забезпечення публічного інклюзивного багаторівневого та постійного діалогу для обговорення питань безпечної реінтеграції, соціальної згуртованості та національної єдності в Україні, а також вивчення міжнародного досвіду щодо побудови стійкого миру.

Підтримка офіційного мирного процесу. З 2015 року СМІ тісно співпрацює з українськими учасниками переговорного процесу та експертами, задіяними в офіційній Тристоронній контактній групі в Мінську, надаючи міжнародну експертну підтримку та розширюючи можливості обміну досвідом з іншими мирними процесами.

Folke Bernadotte Academy, Україна

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Folke Bernadotte Academy (FBA)¹⁰⁷ була створена у 2002 році і є урядовою установою, орієнтованою на досягнення миру і безпеки під керівництвом Міністерства закордонних справ Швеції. З 2014 року FBA працює над проєктом щодо зміцнення верховенства права в Україні¹⁰⁸.

105 [Публичный отчет СМІ – Центра Мартти Ахтисаари за 2019 год](#)

106 [Сайт Національної Платформи "Діалог про мир и безопасную интеграцию"](#)
[Страница Национальной Платформы " Діалог про мир и безопасную ингеграцию " на Facebook](#)

107 <https://fba.se/en/how-we-work/our-partner-countries/fba-in-ukraine/>

108 <https://fba.se/en/building-peace/>

Місія

Підтримувати міжнародний мир та здійснювати операції з кризового менеджменту¹⁰⁹.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

З 2014 року FBA працює над проєктом «Місцеве самоврядування та верховенство права в Україні» у співпраці з Національним університетом «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА) та соціологічним агентством «ФАМА». Основною метою проєкту є посилення дієздатності місцевих органів влади та муніципалітетів в Україні для надання адміністративних послуг відповідно до принципів верховенства права, підвищення знань та обізнаності громадян щодо їхніх прав стосовно місцевої адміністрації¹¹⁰.

Протягом 2015 – 2018 років оцінка верховенства права проводилась у 15 українських муніципалітетах у підконтрольних уряду частинах країни. Результати опитувань¹¹¹ надали підґрунтя для впровадження заходів у муніципалітетах-учасниках щодо поліпшення рівня надання державних послуг відповідно до принципів верховенства права. Дослідження також лягли в основу навчальних програм для органів місцевого самоврядування, таких як верховенство права при наданні адміністративних послуг, тренінги із локального нормотворення, а також розробленого та впровадженого на факультеті правничих наук НаУКМА модуля з верховенства права у публічному адмініструванні. Інші дослідження включили дотримання принципів верховенства права та прав людини на окупованих територіях Донбасу і Криму¹¹², а також європейські стандарти верховенства права у публічному адмініструванні¹¹³.

У 2019 році проєкт у співпраці із ГО «Інститут миру та порозуміння» здійснив пілотну програму щодо проведення діалогів з метою покращення реінтеграції ветеранів на рівні громади¹¹⁴. Також, у співпраці із Центром досліджень верховенства права НаУКМА у 2019 р. здійснив дослідження у трьох містах щодо питань дотримання верховенства права при вирішенні проблем груп населення, які зазнали впливу конфлікту (ветерани та ВПО).

У 2020 році FBA спрямовує свої зусилля на покращення доступу до правосуддя та забезпечення прав людини для груп, які постраждали від конфлікту, особливо внутрішньо переміщених осіб та ветеранів. Заходи включають, наприклад, проведення аналізу конфлікту у співпраці із ГО «Центр безпекових досліджень «CENSS», складання карти викликів та оцінку потреб, а також соціологічне та експертне дослідження проблем реінтеграції ветеранів на рівні громади у співпраці із Соціологічною агенцією «ФАМА» та Transition International (Нідерланди). Проєктом також передбачено навчання представників українських органів влади діалогу та медіації з питань миру та роззброєння, демобілізації та реінтеграції колишніх учасників бойових дій.

109 <https://www.government.se/government-agencies/folke-bernadotte-academy/>

110 <https://fba.se/en/how-we-work/our-partner-countries/fba-in-ukraine/>

111 <http://ruleoflaw.in.ua/wp-content/uploads/2019/10/FBA-FAMA-Synthesis-Report-UKR.pdf>

112 <http://ruleoflaw.in.ua/wp-content/uploads/2018/11/KMA-Research-Crimea-and-Donbas-UKR.pdf>

113 <http://ruleoflaw.in.ua/wp-content/uploads/2019/12/FBA-KMA-EU-Standards-UKR.pdf>

114 http://ruleoflaw.in.ua/wp-content/uploads/2020/09/FBA_IPCG_DDR-Report_UKR.pdf

forumZFD CPS, Україна

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Форум Громадянська служба миру (forumZFD) був заснований у 1996 році зі штаб-квартирою у Німеччині¹¹⁵. У 2017 році у Києві, а потім у 2018 році в Одесі були відкриті Програмні офіси в Україні¹¹⁶.

Місія

Перетворення різних соціальних конфліктів у творчі та конструктивні сили. Форум сприяє культурі ненасильницької комунікації, в якій конфлікти розглядаються конструктивно відповідно до принципів трансформації громадських конфліктів з метою сприяння справедливому та сталому миру в програмних країнах та за їх межами.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Форум прагне допомогти місцевому громадянському суспільству, низовим активістам, науковцям, ЗМІ, експертам та іншим в просуванні миру та трансформації конфліктів. Робота в Україні базується на ретельному системному аналізі місцевого контексту і зосереджується на чотирьох взаємопов'язаних сферах: (1) системна трансформація конфліктів за рахунок розвитку організаційного потенціалу; (2) робота над інклюзивністю історичної пам'яті з метою подолання конфліктних розумінь минулого; (3) посилення соціальної згуртованості шляхом сприяння толерантності, інклюзивності та роботи над подоланням стереотипів та упереджень; (3) підтримка стійких підходів до трансформації конфліктів, заснованих на довірі та співпраці між різними суб'єктами громадянського суспільства.

Представники Форуму переконані, що стійкі структури повинні розвиватися і підтримуватися соціальними суб'єктами в самих зонах конфліктів. Форум працює над розширенням можливостей місцевих суб'єктів та ініціатив, і тому працює з місцевими партнерами. Форум розглядає ці партнерські відносини як рівноправну та взаємну основу для навчання, що також сприяє розвитку місцевого досвіду. Кінцевою метою Форуму є допомога у створенні стійких місцевих структур (платформ), які можуть гарантувати, що конфлікти, які існують, а також нові конфлікти будуть трансформовані без насильства/мирно. Серед українських партнерів Форуму можна виділити такі: Інститут миру і порозуміння (Київ), Інклюзивна театральна асоціація «ART-Playback» (Київ), НУО «Зацікавлені» (Одеса), НУО «Карітас УКГКЦ» (Одеса), НУО «Пік» (Одеса), НУО «Регіональний аналітичний центр» (Ізмаїл).

115 <https://www.forumzfd.de/en/committed-peace>

116 <https://www.forumzfd.de/en/ukraine>

GIZ CPS, Україна

Назва організації/ініціативи та рік заснування

За дорученням уряду Німеччини, Німецьке товариство міжнародного співробітництва Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH надає допомогу Україні з 1993 року. Український офіс у Києві відкрився у 2009 році¹¹⁷. Громадянська служба миру (GIZ CPS) працює в Україні з 2018 року і має офіс в Дніпрі¹¹⁸.

Місія

GIZ CPS в Україні фокусується на позитивному підході до різноманітності і усунення упереджень і стереотипів з метою протидії соціальній поляризації на сході України і забезпечення того, щоб конфлікти між групами населення все частіше вирішувалися без насильства у рамках діалогового процесу¹¹⁹. GIZ CPS працює у трьох областях: Харківській, Дніпропетровській, Запорізькій, які безпосередньо межують із територіями Донецької і Луганської областей на Донбасі.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

GIZ CPS Україна співпрацює із громадянським суспільством, а також із державними установами у рамках загального рамкового проєкту «Спеціальна ініціатива щодо переміщення населення: заходи з мирної освіти для подолання соціальної поляризації на сході України». Проєкт працює зі школами, дитячими і молодіжними установами, ініціативами та державними органами освіти (такими як Дніпровська академія неперервної освіти) для розробки підходів до мирної освіти, які наголошують на спільному, яке мають різні групи, і підкреслюють цінність різноманіття¹²⁰.

У рамках цього проєкту GIZ CPS співпрацює з іншою німецькою організацією — «forumZfD» і українською НУО «Інститут миру і порозуміння» щодо впровадження «Мирної школи» у якості офіційного національного шкільного експерименту — цілісного і комплексного підходу до модернізації освіти, який поєднує зусилля адміністрації школи, персоналу, учнів, їхніх батьків, місцевих неурядових організацій, органів влади та місцевого самоврядування. Наразі 10 шкіл беруть участь в офіційному експерименті у Львівській, Дніпропетровській, Одеській, Чернігівській та Харківській областях. У цьому проєкті вже підготовлено 12 тренерів, 200 шкільних лідерів (викладачів та учнів) пройшли тренінги з відновлювального підходу та медіації серед однолітків і понад 1800 учнів було у тій чи іншій мірі залучено до проєкту¹²¹.

У співпраці з Університетом Еморі ГО «EdCamp» просуває концепцію SEE (соціальне, емоційне і етичне навчання) в українських школах. Цей проєкт забезпечує загальну основу і практичні навчальні програми, які дозволяють викладачам у своїх класах практично реалізувати підходи, цінності та компетенції

117 <https://www.giz.de/en/worldwide/302.html>

118 <https://www.giz.de/en/worldwide/61270.html>

119 <https://gurt.org.ua/vacancies/58422/>

120 <https://www.giz.de/en/worldwide/61270.html>

121 <http://safeschools.com.ua/about/>

навичок 21-го століття, навички мирної освіти, а також навички, бажані у рамках реформи Нової української школи. Другий офіційний шкільний експеримент за підтримки Міністерства освіти зараз проводиться у 26 школах в усіх областях України, у якому беруть участь 195 вчителів і 4125 учнів¹²².

Ще один важливий проєкт — «Сила майбутнього. Творці злагоди». Сорок п'ять випускників «Творців злагоди» працювали із молоддю в класах і на сесіях фасилітації, включно із творчими сесіями гри на барабанах¹²³. Наразі вони почали регіональний шкільний експеримент у співпраці з Дніпровською академією неперервної освіти.

GIZ CPS також сприяє обміну між різними соціальними групами, такими як внутрішньо переміщені особи та населення в приймаючих громадах або ветерани і місцеві органи самоврядування. Партисипативні підходи трансформації конфліктів у громадах, в яких усі групи населення представлені у рівній мірі, покликані дати людям можливість вирішувати існуючі і майбутні конфлікти у своїх спільнотах, не вдаючись до насильства. Представники GIZ CPS забезпечують методологічну, технічну та логістичну підтримку цих діалогових процесів і допомагають налагоджувати зв'язки із відповідними зацікавленими сторонами.

GPPAC, Східноєвропейська мережа

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Глобальне Партнерство із запобігання збройних конфліктів (GPPAC). Мережа заснована у 2003 році у відповідь на заклик Генерального Секретаря ООН Кофі Аннана провести глобальну конференцію громадських організацій, що працюють над зміцненням миру у сфері попередження та вирішення конфліктів.

Місія

GPPAC — міжнародна Мережа організацій громадянського суспільства, які об'єднали свої знання, досвід і ресурси для попередження насильницьких конфліктів¹²⁴.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Східно-Європейська Мережа Громадських Миротворчих Організацій є однією з 15 регіональних Мереж Глобального Партнерства і об'єднує громадські організації з країн даного регіону. Наразі до неї входять організації з Білорусі, Болгарії, Литви, Молдови, Росії, Румунії, України¹²⁵.

Мережева діяльність Східно-Європейської Мережі зосереджена навколо декількох тематичних пріоритетів: реагування на поточні виклики людської безпеки, розвиток діалогу в спільнотах, миротворча освіта, розвиток медіації та посередництва, гендерний вимір конфліктів тощо.

122 <http://safeschools.com.ua/about/>

123 <https://www.facebook.com/groups/809974349095749/>

124 <https://gppac.net/who-we-are>

125 <https://gppac.net/regions/eastern-europe>

За роки роботи мережі реалізовані проєкти та ініціативи у різноманітних напрямках, наприклад:

- здійснювалася розробка і впровадження курсів миротворчої освіти в дошкільних установах і школах Молдови;
- проводився конкурс для ЗМІ, що дозволяє журналістам навчатися методам виваженого висвітлення конфліктних питань;
- велася узагальнення досвіду громадських організацій, що працюють у сфері миротворчості і формулювалися перспективні напрямки розвитку даної діяльності;
- велася освітня робота з молоддю з питань конфліктології, а також проводилися заходи, спрямовані на розвиток взаєморозуміння серед молодих людей з різними соціальними і політичними орієнтирами;
- здійснювалися спільні миротворчі місії громадських організацій з країн регіону в ті чи інші регіони потенційних конфліктів тощо.

International Alert, Україна

Назва організації/ініціативи та рік заснування

International Alert була заснована у 1986 році з метою сприяння знаходженню мирних способів вирішення конфліктів¹²⁶. Робота в Україні розпочалася у 2015 році¹²⁷.

Місія

Стратегічне завдання організації полягає у побудові більш безпечного миру шляхом роботи з постраждалими від конфліктів населенням з метою знаходження мирних способів їхнього вирішення, розробки політики та практичних механізмів підтримання миру та співпраці з усіма силами, які прагнуть до миру, з тим щоб посилити колективний голос і підвищити ефективність спільних зусиль¹²⁸.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

З 2015 року організація провела ряд проєктів, серед яких, зокрема, «Психологічні зерна миру». Цей проєкт спрямований на сприяння реінтеграції та відновленню груп, які сильно постраждали внаслідок конфлікту в Україні, зокрема через розбудову системи надання психосоціальних послуг та можливостей для спільної реалізації організаціями громадянського суспільства (ОГС) ініціатив на рівні громади, таким чином відбудовуючи соціальну згуртованість – важливу складову довгострокового миру.

Проєкт «Підтримка соціальної згуртованості в Україні: ініціативи громади з розбудови миру та адвокації» спрямований на підвищення стійкості українського суспільства до наслідків конфліктів та соціальної напруги та зміцнення його спроможності визначати і мінімізувати ризики потенційного виникнення соціальної напруги та конфлікту. Завдяки проєкту учасники безпосередньо, а

126 <https://www.international-alert.org/who-we-are/history>

127 <https://www.international-alert.org/ru/where-we-work/Ukraine>

128 <https://www.international-alert.org/who-we-are>

громади у яких вони живуть, — опосередковано, отримали належні навички та знання у галузі розбудови миру; вибудували мережу контактів по всій Україні; посилили власні канали комунікації з відповідальними особами в державних установах, а також опанували навички роботи зі ЗМІ та у соціальних мережах; більш ефективно здійснювали конструктивну адвокацію за впровадження змін.

Як результат реалізації цих двох проєктів, які здійснено за підтримки Європейського Союзу, розбудовано неформальну мережу, що складається з близько 50 різноманітних громадських організацій з усіх областей України, які докладають зусиль для розбудови соціальної згуртованості, закладаючи підґрунтя для тривалого та міцного миру.

У 2019 році було здійснено дослідження щодо оцінки ситуації у трьох регіонах в Україні — в окремих громадах Закарпатської, Херсонської та Одеської області – для визначення потенційних рушіїв конфлікту, на основі якого було розроблено рекомендації для органів державної влади, міжнародних та українських організацій, які працюють у сфері розбудови миру.

У 2017 році, у рамках Партнерства з дослідження миру (консорціуму із трьох британських неурядових організацій), було здійснено дослідження в 6 країнах, у тому числі в Україні, щодо аналізу ситуації та розробки рекомендацій для політиків та практиків стосовно того, як підтримати мирні та всеохоплюючі зміни у регіонах, які постраждали від конфлікту. Протягом трьох років проєкт працював у сфері дослідження інклюзивних мирних процесів, інклюзивного економічного розвитку, інклюзивної безпеки, справедливості та децентралізації, зосереджуючись на аспекті ґендеру¹²⁹.

KURVE Wustrow CPS, Україна

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Німецька неурядова організація «KURVE Wustrow – Центр навчання та нетворкінгу ненасильницьких дій» — є частиною Громадянської служби миру (CPS) і працює в Україні з початку 2017 року. KURVE Wustrow підтримує українські партнерські організації¹³⁰. «Центр навчання і нетворкінгу ненасильницьких дій — KURVE Wustrow» (KURVE Wustrow) був заснований у 1980 році.

Місія

Візія KURVE Wustrow – сприяти просуванню ненасильницьких дій у контексті збройного конфлікту, руйнування екології та соціальної несправедливості, що знаходить вираз у головному гаслі організації «поширення ненасильства».

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

У центрі уваги проєкту в Україні знаходяться райони Донецької і Луганської областей та пов'язані з ними райони південного сходу України, що знаходяться під контролем України, які мають особливе значення для мирного процесу. У рамках Громадянської служби миру KURVE Wustrow підтримує місцевих партнерів у досягненні таких цілей:

129 <https://www.international-alert.org/projects/peace-research-partnership>

130 <https://www.kurviewustrow.org/ukraine>

- порушення прав людини, скоєні в ході збройного конфлікту на Донбасі, повинні бути задокументовані і зроблені доступними для населення, щоб можна було дізнатися про порушення прав людини та провести відкриті дискусії про сьогоднішнє і минуле;
- крім того, повинні бути створені місця навчання, де інформація про злочини є вільною від ідеологічного впливу і де можуть проходити соціальні дискусії;
- уразливі і дискриміновані групи людей повинні отримати право голосу. З партнером «Театр для діалогу», наприклад, учасники вчать самостійно змінювати, здавалося б, безвихідні ситуації;
- навчання тренерів і консультантів громадських рухів у декількох регіонах України та супровід протягом тривалого часу, щоб дати можливість їхнім власним групам, іншим акторам і мережам конструктивно вирішувати конфлікти.

Місцеві партнери проєкту працюють у трьох проєктних лініях: (1) Коаліція «Справедливість заради миру в Донбасі»¹³¹, (2) «Платформа ненасильницького активізму», що складається з Асоціації близькосхідних досліджень¹³², Театру для діалогу¹³³, Мережі для відповідальних людей, (3) Фонд Розвитку Громад і благодійний фонд «Схід (Восток) СОС».

Результатом роботи партнерів KURVE Wustrow в Україні стала спільна виставка про порушення прав людини на сході України «На зламі: свідки змін на Донбасі» (2019)¹³⁴, у якій підкреслюється вплив збройного конфлікту на сході України на долю цивільного населення. Результатом співпраці KURVE Wustrow і членів Коаліції «Справедливість заради миру на Донбасі» стали публікації про порушення прав людини¹³⁵, включно з двома книгами. Звіт «Жити всупереч. Як війна на Донбасі впливає на мирних жителів» (2018)¹³⁶ покликана пролити світло на проблеми, з якими доводиться боротися цивільному населенню на сході України у результаті збройного конфлікту в регіоні. Інша книга — «Слов'янськ — місто, з якого почалася війна» (2020)¹³⁷ розкриває ряд порушень прав людини, скоєних у місті Слов'янськ на сході України, і проблему примирення у громаді міста у період з 2014 по кінець 2018 року. Вона ґрунтується на історіях мирних жителів, які стали свідками порушень прав людини або постраждали у результаті бойових дій у місті у квітні-липні 2014 року.

131 <https://jfp.org.ua/?locale=ru>

132 <https://uames.org.ua/>

133 <http://tdd.org.ua/ru>

134 <https://jfp.org.ua/coalition/novyny-koalicii/articles/13-zlamiv-liudskykh-dol-u-kyievi-prezentuvaly-vystavku-pro-porushennia-prav-liudyny-na-donbasi>

135 <https://www.kurviewustrow.org/publikation/dokumentieren-was-passiert-ist>

136 <https://www.kurviewustrow.org/publication/making-life-go>

137 <https://jfp.org.ua/coalition/novyny-koalicii/articles/13-zlamiv-liudskykh-dol-u-kyievi-prezentuvaly-vystavku-pro-porushennia-prav-liudyny-na-donbasi>

Міжнародна жіноча ліга миру та свободи, Україна

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Міжнародна жіноча ліга миру та свободи (WILPF) була заснована у 1915 році в Гаазі, Нідерланди, групою з 1136 жінок, які мали на меті обговорити закінчення Першої світової війни та забезпечення постійного миру. Організаторками були видатні суфражистки¹³⁸. В Україні організація працює з 2014 року¹³⁹.

Місія

WILPF визначає і розвиває феміністичні перспективи для вирішення взаємопов'язаних питань патріархату, милітаризму, неолібералізму та їхніх наслідків, які розглядаються як ключові причини конфлікту¹⁴⁰.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

WILPF працює із застосуванням таких методів: (1) використання різних методологій аналізу як інструменту для кращого розуміння і вивчення причин війни і їхніх взаємозв'язків; (2) підвищення обізнаності: WILPF ділиться аналізом та інформацією, щоб допомогти дізнатися причини війни і кинути виклик статус-кво; (3) WILPF використовує адвокацію як інструмент для створення конкретних змін у практиці, політиці, законах, нормах, програмах і системах для забезпечення тривалого миру; (4) активізм та організація: WILPF проводить ненасильницькі дії по всьому світу, від кампаній до протестів, від мистецтва миру до політичних мітингів; (5) побудова альянсів: WILPF створює мости і формує союзи із спільнотами, організаціями і рухами; (6) від локального до глобального: WILPF об'єднує і пов'язує досвід жінок між місцевими реаліями і міжнародними форумами, надаючи жінкам можливість висловитися за себе і мати доступ до впливових осіб, які приймають рішення; (7) діалоги про солідарність: WILPF створює простір для об'єднання жінок для мобілізації і зміцнення їх колективної сили.

З 2014 року українське відділення WILPF організовує міжнародні адвокаційні заходи на захист жінок-миротворців, зокрема у Комітеті ООН з прав людини (Женева); створює і публікує Доповіді (зокрема, доповідь «Голоси України: громадянське суспільство як рушій миру, який зміцнює роль та внесок українських жінок у запобігання конфліктів, вирішення проблем, розбудову миру і примирення» (2014)¹⁴¹, спільна альтернативна доповідь «Вплив інтервенцій міжнародних фінансових інститутів на права жінок в Україні» (2017), основою якого стала стурбованість з приводу впливу макроекономічних реформ на українських жінок, пов'язаного з наслідками військового конфлікту в Україні¹⁴²; Спільне Подання до Комітету з розгляду економічних, соціальних і культурних прав України (67-я сесія, 17 лютого – 6 березня 2020 року)¹⁴³.

138 <https://www.wilpf.org/history/>

139 https://www.wilpf.org/st_country/ukraine/

140 <https://www.wilpf.org/vision/>

141 <https://www.wilpf.org/wp-content/uploads/2014/09/Report.pdf>

142 https://genderindetail.org.ua/netcat_files/71/79/WILPF_Shadow_Report_CEDAW_UKR.pdf

143 https://www.wilpf.org/wilpf_statements/joint-submission-on-ukraine-to-the-un-committee-on-economic-social-and-cultural-rights/

Українське відділення WILPF також проводить дослідження, зокрема пілотне етнографічне дослідження використання часу в Україні (2018 рік). Організовує та проводить семінари і конференції (конференція «Боснійський і грузинський досвід для розбудови миру в Україні», м. Одеса (2014 рік); серія семінарів з жіночими організаціями громадянського суспільства «Жінки-лідерки в розбудові миру в громадах, наближених до конфлікту» (2015 – 2016 роки); міжнародна конференція «Від війни до стійкого миру: діалог солідарності між українськими і боснійськими активістками», м. Сараєво (червень 2016 року), метою якої був діалог між українськими і боснійськими мирними активістками з приводу конфліктів в двох країнах¹⁴⁴; конференція «Жінки, які організуються для стійкого миру в Україні» м. Одеса (червень 2018 року).

Благодійний фонд «Stabilization Support Services», Україна

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Благодійний фонд «Stabilization Support Services» (Служба стабілізації і підтримки) (БФ SSS) був заснований в Україні у 2016 році канадською неприбутковою організацією SSS. З 2016 БФ SSS працює як незалежна українська національна благодійна організація.

Місія

Мета БФ SSS полягає у встановленні верховенства права, зміцненні правового потенціалу осіб, забезпеченні здійснення і захисту прав і свобод вразливих груп населення, задоволенні суспільних інтересів членів територіальної громади і сприяння розвитку інституційного потенціалу органів влади.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

БФ SSS є загальнонаціональною мережею підрядників і консультантів, які працюють з національними та місцевими органами влади. БФ SSS реалізує проєкти, спрямовані на (1) системні реформи і розвиток громадянського суспільства; (2) захист прав і свобод вразливих груп; (3) надання допомоги постраждалим від конфлікту людям (включно із внутрішньо переміщеними особами) та іншим вразливим групам населення; (4) інституційна підтримка державних органів, підвищення їх здатності реагувати на виклики.

Крім проєктів гуманітарної допомоги і проєктів, спрямованих на захист і інтеграцію вразливих груп населення, БФ SSS є активним у сферах діалогу, розбудови миру і соціальної згуртованості. Наприклад, у 2016 році БФ SSS реалізував програму «Процес розбудови миру в Україні: роль жінок» у партнерстві зі Спілкою жінок України. У рамках цього проєкту почалося обговорення процесу розбудови миру на регіональному рівні і була налагоджена співпраця між жінками з різних частин країни з метою сприяння миру і пошуку рішень гуманітарних проблем¹⁴⁵.

У 2018 році БФ SSS у партнерстві з Міжнародною Організацією Міграції

144 <https://www.genderculturecentre.org/vid-viyni-do-stalogo-miru-zhinochiy-dial/>

145 <https://en.sss-ua.org/past-programming/>

запропонував довгострокову підтримку і допомогу ВПО на основі ініціатив на низовому рівні, які спрямовані на соціальну згуртованість, у рамках проєкту «Сприяння згуртованості і сталого розвитку громад, які постраждали від конфлікту на Донбасі». Основною метою ініціативи було надання допомоги людям, які були змушені переїхати у зв'язку з подіями в Криму і на сході України, а також членам місцевих громад у соціальній адаптації та інтеграції, згуртованості громад, створенні потенціалу для вирішення існуючих проблем в ефективній співпраці, а також мирному діалозі всередині громади між внутрішньо переміщеними особами і місцевими жителями шляхом проведення культурних і соціальних заходів¹⁴⁶.

У листопаді 2018 року БФ SSS створив можливість для діалогу зацікавлених сторін щодо вирішення проблеми відновлення соціальних прав ВПО у ході міжнародної конференції «Виплата пенсій вимушеним переселенцями в Україні: як забезпечити конституційне право на пенсію». Конференція була організована у співпраці з Парламентським комітетом з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення і фінансувалася USAID.

У вересні 2019 року – вересні 2020 БФ SSS реалізував проєкт «Зміцнення участі ВПО у демократичних процесах місцевого самоврядування» (Ради ВПО), який підтримується Фондом сприяння демократії Посольства США в Україні¹⁴⁷. Проєкт полегшує і підтримує участь ВПО у ключових процесах розвитку та розбудови миру, а саме шляхом надання платформи для дискусій досвіду ВПО і консультацій щодо досягнення довгострокових рішень у сфері розбудови миру. У рамках проєкту створено чотири пілотних Ради ВПО у якості консультативних і посередницьких органів на рівні місцевих адміністрацій та органів самоврядування: на базі Краматорської міської ради (Донецька область), Луганської обласної військово-цивільної адміністрації, Харківської міської ради, Запорізької міської ради.

У якості довгострокового проєкту у 2016 – 2020 роках БФ SSS реалізував Програму «Радник» за фінансової підтримки Посольства Великої Британії у Києві (уряд Великої Британії, CSSF) у рамках проєкту «Розвиток соціальної згуртованості в Україні за допомогою зміцнення регіонального та місцевого соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та інших постраждалих від конфліктів осіб»¹⁴⁸.

146 <https://en.sss-ua.org/past-programming/>

147 <https://en.sss-ua.org/idp-council/>

148 <https://en.radnyk.org/>

Міжнародні міжурядові організації та ініціативи

Програма ООН з відновлення та розбудови миру (UN RPP)

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Програму ООН з відновлення та розбудови миру — UN Recovery and Peacebuilding Programme (UN RPP) — реалізують чотири агентства ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН.

Місія

Програма спрямована на зміцнення громадської безпеки та соціальної згуртованості, підтримку відбудови економіки постраждалих від конфлікту громад і реалізацію реформ децентралізації влади та охорони здоров'я на підконтрольних уряду України територіях Донецької та Луганської областей¹⁴⁹.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Програма ООН з відновлення та розбудови миру працює у 6 областях: Донецькій, Луганській, Дніпропетровській, Запорізькій та Харківській; Програма з верховенства права працює у Житомирській області. Програма ООН з відновлення та розбудови миру складається з трьох компонентів:

- Компонент I: Економічне відновлення та розвиток інфраструктури¹⁵⁰.
- Компонент II: Місцеве самоврядування та реформа з децентралізації влади¹⁵¹.
- Компонент III: Безпека в громадах і соціальна згуртованість¹⁵².

Компонент «Безпека в громадах і соціальна згуртованість» дозволяє місцевим громадам і групам інтересів громадян визначати свої потреби, пов'язані з громадською безпекою, і розробляти спільно з місцевою владою відповідні заходи або політику, а також виступати за розподіл ресурсів. Понад 300 000 жителів Донецької і Луганської областей скористалися більш ніж 160 місцевими ініціативами у сфері громадської безпеки, соціальної згуртованості, верховенства права і ґендерної рівності. Більше 1600 постраждалих від ґендерного насильства отримали юридичну та психологічну допомогу. Загальне сприйняття серед місцевого населення ефективності інститутів юстиції у Донецькій та Луганській областях, підтримуваних UN RPP, покращилося з 40% до 51%.

149 <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/recovery-and-peacebuilding.html>

150 <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/recovery-and-peacebuilding/component-one.html>

151 <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/recovery-and-peacebuilding/component-two.html>

152 <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/recovery-and-peacebuilding/component-three.html>

Завдяки інформаційній діяльності UN RPP більше жінок і чоловіків, які постраждали від конфлікту в Україні, тепер обізнані про безкоштовну юридичну допомогу: 39,9% у Донецькій області (на 13,9% більше ніж у 2017 році) і 38,5% у Луганській області (на 19,5% більше ніж у 2017 році). З 2016 року близько 115 тисяч постраждалих від конфлікту (60% жінок) отримали безкоштовну юридичну допомогу через послуги, підтримувані програмою. На контрольно-пропускних пунктах у Новотроїцькому та Мар'їнці відкриті бюро юридичної допомоги для людей, які прибувають з непідконтрольних територій.

Тридцять робочих груп безпеки в громадах (РГБГ) наразі функціонують і продовжують підвищувати обізнаність про соціальні проблеми, пов'язані з громадами, а також складають пропозиції і плани для місцевих органів влади та інших зацікавлених сторін щодо вирішення цих проблем. Примітно, що більше 70% членів РГБГ вважають, що їхні думки беруться до уваги у зусиллях щодо підвищення безпеки в громадах.

Пункти відеоконференцз'язку встановлені у 32 містах Донецької та Луганської областей для забезпечення більш ефективної координації між місцевою владою, рятувальними службами та правоохоронними органами.

Гео-інформаційна система аналізу і вирішення конфліктів

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Геоінформаційна система моніторингу, аналізу, оцінки та вирішення конфліктів (ГІСМАОВК) була заснована у 2019 році за проектом Програми Розвитку ООН в Україні¹⁵³.

Місія

Створення онлайн-порталу, де висвітлюються новини та події в Донецькій та Луганській областях, картографуються і вирішуються конфлікти в Донецькій та Луганській областях, спілкується спільнота аналітиків, посередників, радників та експертів.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Платформа надає можливість будь-якому охочому повідомити про порушення або конфлікт, що відбувається в Донецькій та Луганській областях (підконтрольних уряду територіях) через онлайн-форму. Потім аналітики та консультанти перевіряють дані, класифікують конфлікт, перевіряють його медіабельність і передають групі посередників (медіаторів). Посередники аналізують конфлікт і розробляють конкретну інтервенцію, яка може варіюватися від медіації, переговорів, фасилітації діалогу до ненасильницького спілкування і структурованих дебатів. Проєкт підготував групу посередників, продовжує впроваджувати менторську програму для них і підвищувати їхню кваліфікацію.

За перший рік роботи на Платформу було передано 178 заяв від громадян про різні види конфліктів і проблем, 54 з яких були визначені як медіабельні¹⁵⁴. Прикладом публічних конфліктів, вирішених посередниками Платформи за

153 <https://dialog-ua.org/>

154 <https://dialog-ua.org/articles/16-rezultaty-eksperymentu-z-yoho-startu-14-08-2019-ta-stanom-na-14-09-2020.html>

допомогою медіації, діалогу та інших процедур, може бути довгостроковий діалоговий процес для збереження Бельгійської спадщини у місті Сєвєродонецьку¹⁵⁵, вирішення проблеми із безхатніми тваринами у Дружківці¹⁵⁶, фасилітація діалогу між ВПО і місцевою громадою¹⁵⁷, робота із релігійним протистоянням у Вугледарі¹⁵⁸.

Мережа «Посланці Толерантності» ПРООН

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Мережа посланців толерантності була створена Програмою Розвитку ООН у 2017 році і реалізується у партнерстві з Міжнародним центром перспективних досліджень¹⁵⁹.

Місія

Просувати важливі питання рівності через музику, екологію, медіа, театр, спорт, спів, мистецтво, літературу.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

З 2017 року дванадцять відомих українців стали посланцями толерантності ПРООН, підвищуючи обізнаність про проблему рівності в Україні не тільки у рамках конвенцій, не тільки в області захисту прав людини, а й в інших сферах життя, таких як музика, навколишнє середовище, ЗМІ, театр, спорт, мистецтво і література. Оскільки мова культури — це мова рівності, такі мови, у свою чергу, є мовами розбудови миру. Посланці толерантності ПРООН працювали у якості посередників і миротворців, впливаючи на розвиток культури і традицій взаєморозуміння та поваги, знижуючи поляризацію суспільних настроїв і виступаючи за зміцнення діалогу в українському суспільстві.

Команда фокусується на розвитку регіональної мережі лідерів, які стають розповсюджувачами ідей і цінностей поваги, взаєморозуміння, а також прав людини на регіональному рівні в Україні. Крім створення регіональної мережі, кампанія планує кілька художніх, літературних і спортивних заходів, щоб залучити до обговорення якомога більше людей із різних соціальних груп.

У рамках проєкту видані «Культура миру: керівництво з просування толерантності в Україні»¹⁶⁰, «Толерантність і як про неї говорити: керівництво з розбудови миру»¹⁶¹. У жовтні 2020 року проєкт запустив відкритий для всіх масовий онлайн-курс з культури толерантності на платформі Prometheus¹⁶².

155 <https://dialog-ua.org/news/40-rezultaty-dialohu-belhiyska-spadshchyna-konstruktyvnyy-forsayt-shcho-ta-yak-part-2.html>

156 <http://dialog-ua.org/problems/15-brodyachi-tvaryny.html>

157 <http://dialog-ua.org/problems/19-napruzheni-stosunky-mizh-mistsevymy-zhytelyamy-ta-vnutrishno-peremishchenymy-osobamy.html>

158 <http://dialog-ua.org/problems/16-relihiyne-protystoyannya.html>

159 <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/operations/get-involved/reinvent-respect-campaign.html#:~:text=Since%202017%2C%2012%20well%2Dknown,%2C%20sports%2C%20art%20and%20literature>

160 <http://icps.com.ua/en/culture-of-peace-handbook-on-tolerance-promotion-in-ukraine/>

161 https://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/tolerance-campaign/W_tolerantnist_2017.pdf

162 <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/get-involved/culture-of-tolerance-online-course.html>

ОБСЄ Координатор проєктів в Україні

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Офіс Координатора проєктів в Україні засновано у 1999 році задля поглиблення співпраці між Україною та ОБСЄ, розвитку двостороннього співробітництва, що базувалося на плануванні, реалізації та контролі за проєктами взаємодії між владою України та ОБСЄ і її інститутами. Діалоговий напрямок було започатковано у 2014 році.

Місія

Підтримка реформ для виконання Україною своїх зобов'язань у рамках ОБСЄ, розбудова діалогу та допомога у подоланні наслідків кризи в та навколо України¹⁶³. Місія діалогового напряму — просування та підтримка розвитку культури діалогу в Україні¹⁶⁴.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Координатор проєктів ОБСЄ у діалоговому напрямі працює над реалізацією таких пріоритетних завдань:

Зміцнення спільноти експертів, здатних організувати та підтримувати діалог. Для цього Координатор розробляє навчальні інструменти (зокрема онлайн-курси), проводить тренінги та надає менторську підтримку новачкам у цій сфері¹⁶⁵. Також проводяться щорічні конференції, щоб експерти з діалогу та посадовці могли обговорити зусилля щодо посилення соціальної злагоди в Україні. З 2014 року за підтримки Координатора проєктів ОБСЄ Національною асоціацією медіаторів України (НАМУ) проводяться заходи, спрямовані на професійний розвиток спільноти – щорічні Форуми медіаторів та фасилітаторів діалогу, тренінги з підвищення кваліфікації; підтримано ініціативу Інституту миру та порозуміння із створення керівництва «Стандарти діалогу: визначення та принципи». У рамках партнерства з Національною асоціацією медіаторів України Координатор підтримав розробку онлайн-реєстру медіаторів та концепції Кодексу етики медіатора НАМУ¹⁶⁶.

Поширення практичного використання діалогу як інструменту запобігання/управління конфліктами. Зокрема, Координатор виступав організатором або підтримував діалоги щодо оцінки ризиків виникнення конфліктів у громадах, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту¹⁶⁷, діалоги щодо мови в освіті за участі представників національних меншин, влади, громадянського суспільства в Ужгороді, Львові, Чернівцях, Одесі¹⁶⁸. Завдяки цим діалогам вдалося не тільки зменшити рівень конфліктності у конкретних громадах, а й налагодити ефективні канали взаємодії між владою, громадами і представниками громадянського суспільства.

163 https://www.osce.org/files/f/documents/3/d/390137_2.pdf

164 <https://www.osce.org/files/f/documents/0/8/400832.pdf>

165 <https://www.osce.org/project-coordinator-in-ukraine/457396>

166 <http://namu.com.ua/ua/info/mediators/ethical-code/>

167 <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/450472>

168 <https://issuu.com/ipcg/docs/imip-dialogue-print>

Вкорінення діалогу як інструменту політики державних органів та реалізації реформ. Наприклад, підтримуються діалоги з питань добровільного приєднання громад до міст обласного значення¹⁶⁹. Координатором проєктів ОБСЄ ведеться робота щодо просування культури діалогу в сфері державної служби. Регулярно проводяться тренінги з управління конфліктами, медіації та діалогу на замовлення центральних і місцевих органів влади і самоврядування. Розроблено і запущено освітній онлайн курс для держслужбовців категорії Б «Навички медіації та діалогу для потреб публічної служби», який за перші півроку закінчили більше 4 000 держслужбовців¹⁷⁰.

Координатор проєктів ОБСЄ в Україні спільно з НАМУ розробили і впровадили низку освітніх заходів щодо популяризації культури діалогу для широкого загалу: створили перший відкритий онлайн курс «Як ефективно спланувати та провести діалог» на платформі Prometheus; опублікували і поширили освітні видання щодо діалогу і медіації¹⁷¹; організували та провели перші в Україні Студентські змагання з ефективного вирішення спорів¹⁷².

На запит українських партнерів Координатор проєктів надає системну допомогу у багатьох інших сферах, пов'язаних із тематикою збройного конфлікту. Серед прикладів такої співпраці:

- розбудова системи гуманітарного розмінування¹⁷³;
- аналіз екологічних ризиків, пов'язаних із конфліктом, та допомога у налагодженні реагування на ці ризики¹⁷⁴;
- розбудова системи надання психологічної підтримки та реабілітації людям, постраждалим від конфлікту¹⁷⁵;
- підтримка досліджень та діалогових майданчиків з тематики конфліктно-чутливої журналістики, просування саморегулювання як інструменту подолання порушень журналістської етики;
- зміцнення системи контролю за поширенням нелегальної зброї, боєприпасів та вибухонебезпечних речовин на території України та спроби їх перевезення через кордони.

169 http://www.auc.org.ua/library?field_subject_tid=All&type=385
https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/551/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_2019.pdf

170 https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:OSCE_EDERA+Med_101+2020/about

171 <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/458242>

172 https://youtu.be/GTWtBAS_asM

173 <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/449608>

174 <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/107315>

175 <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/430811>

ОБСЄ Спеціальна моніторингова місія, Україна

Назва організації/ініціативи та рік заснування

21 березня 2014 року Постійна Рада ОБСЄ ухвалила рішення направити в Україну, на прохання українського Уряду, Спеціальну моніторингову місію (ОБСЄ СММ), що складається із цивільних неозброєних спостерігачів.

Місія

Цілі роботи місії — це збір інформації, звіт про ситуацію з безпекою та встановлення фактів, зокрема, про конкретні події на місцях. Основне завдання місії — допомогти Україні знизити рівень напруженості та сприяти діалогу між усіма сторонами¹⁷⁶.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Місія складається з неозброєних цивільних спостерігачів, а також міжнародних працівників з держав-учасниць ОБСЄ; їм допомагають співробітники з України. Команди спостерігачів працюють позмінно, щоб забезпечити присутність на місцях 24 години на добу, сім днів на тиждень. Головний офіс Місії розташований у Києві; спостерігачі працюють у Дніпрі, Донецьку, Івано-Франківську, Києві, Луганську, Львові, Одесі, Харкові, Херсоні та Чернівцях.

Спостерігачі покликані сприяти зменшенню напруження, становленню миру, стабільності та безпеки. З метою сприяння діалогу на місцях місія взаємодіє з органами влади усіх рівнів, а також з громадянським суспільством, етнічними та релігійними групами та місцевими громадами. Місія збирає інформацію та звітує про ситуацію з безпекою, встановлює та повідомляє факти щодо конкретних інцидентів, включно з тими, що стосуються заявлених порушень основоположних принципів ОБСЄ¹⁷⁷. Зібрана інформація публікується у щоденних та інших регулярних звітах¹⁷⁸, тематичних звітах¹⁷⁹ та інших публікаціях.

СММ фасилітує виконання Мінських угод. Головний Спостерігач, який очолює СММ, також координує роботу Робочої групи (РГ) з питань безпеки, створеної у рамках Тристоронньої контактної групи (ТКГ), яка займається питаннями припинення вогню, роззброєння і відведення важкого озброєння, розмінування та захисту цивільної інфраструктури. СММ виступає у якості спостерігачів для обговорень на РГ з гуманітарних питань та РГ з економічних питань.

З початку роботи ТКГ СММ фасилітує діалог на рівні третього треку таким чином, щоб він був прозорим, конфіденційним, добровільним і відповідав принципу «не нашкодь». Наприклад, для зниження напруженості між студентами Університету ім. Каразіна у Харкові у 2014 році були проведені круглі столи зі студентами з Донецька і Луганська (ВПО в Харкові) і студентами приймаючої громади. У період з 2015 по 2017 рік команда СММ у Краматорську фасилітувала діалог між фокус-групами у Слов'янську, Краматорську та селах уздовж лінії зіткнення з ініціативою «Діалог за мир і розвиток».

176 <https://www.osce.org/files/f/documents/f/6/116924.pdf>

177 <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/mandate>

178 <https://www.osce.org/ru/ukraine-smm/reports>

179 <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/156571>

У кінці 2017 року СММ почала реалізовувати ініціативу з фасилітації діалогу «Наративи у конфлікті». Основна мета цієї ініціативи полягала в тому, щоб створити можливості для цивільних осіб поділитися своїм досвідом переживання конфлікту і знайти можливості для людей почути і зрозуміти наративи одне одного. На першому етапі ініціативи учасники розповідають про свій досвід конфлікту, а на другому етапі ці наративи передаються іншим співрозмовникам з метою збільшення взаєморозуміння і довіри. Учасники заявили СММ, що ця ініціатива позитивно позначилася на їхньому житті і що обмін історіями є необхідним кроком для зниження напруженості.

ООН Жінки, Україна

Назва організації/ініціативи та рік заснування

Структура Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки) працює в Україні з 1999 року¹⁸⁰.

Місія

Місія організації — допомогти Україні виконати свої зобов'язання щодо гендерної рівності та домогтися прогресу як для жінок, так і для чоловіків у всіх сферах життя¹⁸¹.

Дії та проєкти у контексті збройного конфлікту

Більша частина діяльності організації «ООН Жінки» з розбудови миру здійснюється у рамках Програми Організації Об'єднаних Націй з відновлення і розбудови миру (UN RPP).

У рамках свого мандату ООН Жінки вносить свій внесок у запобігання, вирішення, відновлення і розбудову миру, а також підтримує виконання Порядку денного «Жінки. Мир. Безпека» в Україні. ООН Жінки також сприяє врахуванню (мейнстрімінгу) гендерної проблематики в оцінці гуманітарних потреб для більш ефективного задоволення гострих і життєво важливих гуманітарних потреб (у тому числі під час пандемії COVID-19)¹⁸².

ООН Жінки підтримує розробку та реалізацію Національного плану дій щодо виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325¹⁸³. У рамках цього напряму ООН Жінки підтримує створення місцевих груп самопомоги і працює з групами жінок, які підтримують діалоги в і зі східним регіоном, щоб допомогти визначити основні розділові лінії і загальну основу для дій¹⁸⁴. ООН Жінки також підтримує жіночі та правозахисні НУО у вирішенні проблем жінок і громад, постраждалих від конфлікту¹⁸⁵.

180 З 1999 по 2011 називалися UNIFEM.

181 <https://eca.unwomen.org/en/where-we-are/ukraine>

182 <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/05/rapid-gender-assessment-of-the-situation-and-needs-of-women>

183 http://www.peacewomen.org/sites/default/files/Ukraine_NAP.pdf. The second NAP (2021–2025) was approved by the Cabinet of Ministers on 28th October 2020. The final version of NAP will be available on-line in coming weeks.

184 <https://eca.unwomen.org/en/news/stories/2019/12/theater-performance-opens-dialogue-on-various-forms-of-violence-against-women-in-ukraine>

185 <https://www.facebook.com/unwomenukraine/posts/699522493797839>

«Невидимий батальйон»¹⁸⁶ і «Невидимий батальйон 2.0»¹⁸⁷ були першими двома ініціативами щодо підвищення обізнаності про жінок-добровольців і військових. Ініціативи спрямовані на підвищення обізнаності про пряий внесок жінок у національну безпеку. Загальнонаціональна кампанія призвела до внесення змін у законодавство, які надають жінкам-колишнім військовим ті ж права, що і чоловікам-ветеранам. «Невидимий батальйон 2.0» включав перше дослідження потреб ветеранок, спрямоване на їх реінтеграцію у цивільне життя. Обидві ініціативи допомогли створити і розвинути Жіночий ветеранський рух України (ЖВРУ) — єдину масову організацію, створену ветеранками і військовослужбовицями в Україні. ООН Жінки продовжує підтримувати ЖВРУ, виступаючи за вдосконалення системних заходів політики, спрямованих на задоволення психологічних, соціальних та економічних потреб ветеранок і їхню реінтеграцію у цивільне життя.

У 2020 році агентства ООН в Україні провели опитування громадської думки і ставлення до ґендерного насильства щодо жінок у Донецькій, Луганській і Запорізькій областях. Опитування проводилося у рамках Програми ООН з відновлення і розбудови миру (UN RPP), що реалізують чотири агентства ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН)¹⁸⁸.

У 2020 році ООН Жінки підтримали консультації національних партнерів та надали технічну допомогу для завершення другого Національного плану дій щодо резолюції Ради безпеки ООН 1325. У листопаді 2020 року ООН Жінки підтримали кілька онлайн-заходів, присвячених 20-річчю прийняття резолюції Ради безпеки ООН 1325, організованих національними організаціями-партнерами, і запустила кампанію «Жінки — ключ до миру», щоб підкреслити вагомість ролі українських жінок у розбудові стійкого миру¹⁸⁹. ООН Жінки продовжує приділяти особливу увагу прискоренню виконання зобов'язань Порядку денного «Жінки. Мир. Безпека» в Україні відповідно до національних та глобальних пріоритетів¹⁹⁰.

186 <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2016/08/invisible-battalion-womens-participation-in-ato-military-operations-in-ukraine>

187 <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2019/11/invisible-battalion>

188 <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/03/analytical-report-of-the-findings-of-the-baseline-survey>

189 <https://ukraine.un.org/en/98738-women-are-key-peace-campaign-starts-ukraine>

190 <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2020-10-29/secretary-generals-briefing-the-security-council-women-peace-and-security-scroll-down-for-french-version>

